با ایران توشه
یک قدم جلوتر
باش!

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ایران توشه، مرجع دانلود فایل های کمک آموزشی دانش آموزان و کنکوری ها

همه چیز
برای موفقیت
تو!

- دانلود رایگان آزمون های آزمایشی قلمچی، خیلی سبز، گاج و ...
- دانلود رایگان گام به گام تمامی دروس
- دانلود رایگان نمونه سوالات امتحانی (نوبت اول و دوم) و امتحانات نهایی
- دانلود رایگان جزوه های کمک آموزشی و شب امتحانی

کافیست هر فایلی که نیاز دارید را در گوگل به این صورت جستجو کنید:

فایل مورد نیاز + ایران توشه

مثال:

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

irantooshe.ir

t.me/irantooshe

گام به گام فارسی (کتاب تکمیلی) پایه‌ی هفتم

پاسخ فعالیت‌ها و پرسش‌های کتاب ویژه‌ی مدارس استعدادهای درخشان

پایه‌ی هفتم · دوره‌ی اول متوسطه

شامل پاسخ فعالیت‌ها، پژوهش‌ها و پرسش‌های کتاب فارسی تکمیلی

تهیه‌شده در ایران‌توشه، توشه‌ای برای موفقیت

irantooshe.ir

فهرست فصل‌ها

۱	فصل اول — ستایش، زنگ آفرینش و چشمه‌ی معرفت	۴
۲	فصل دوم — نسل آینده‌ساز و با بهاری که می‌رسد از راه	۲۰
۳	فصل سوم — قلب کوچکم، علم زندگانی و زندگی همین لحظه‌هاست	۲۸
۴	فصل چهارم — نصیحت امام (ره)، کلاس ادبیات و عهد و پیمان	۴۱
۵	فصل پنجم — خدمات متقابل اسلام و ایران، اسوه‌ی نیکو و امام خمینی (ره)	۵۹
۶	فصل ششم — درس چهاردهم و درس پانزدهم	۷۲
۷	فصل هفتم — آدم آهنی و شاپرک، ما می‌توانیم و پیر دانا	۸۱

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام فارسی تکمیلی هفتم - فصل اول

ستایش، زنگ آفرینش و چشمه‌ی معرفت

فهرست

۱	صفحه ۳ · جست‌وجو در متن — جست‌وجوی بیت‌های درسی در نسخه‌ی خطی	۷
۲	صفحه ۳ · نوشتاری — پنج بیت دیگر از نسخه‌ی خطی و رسم‌الخط	۷
۳	صفحه ۳ · نوشتاری — آغاز یک اثر کهن	۸
۴	صفحه ۳ · نوشتاری — نام مقدمه‌ی کتاب‌های کهن	۸
۵	صفحه ۳ · نوشتاری — سده‌ی نسخه‌ی خطی	۸
۶	صفحه ۳ · نوشتاری — منظومه	۸
۷	صفحه ۵ · جست‌وجو در متن — ردیف در «زنگ آفرینش»	۹
۸	صفحه ۶ · جست‌وجو در متن — مترادف «قل خورد»	۹
۹	صفحه ۶ · جست‌وجو در متن — جای اذان‌گو بالای مناره	۹
۱۰	صفحه ۶ · نوشتاری — کام	۱۰
۱۱	صفحه ۶ · نوشتاری — زنجره و زنگ تفریح	۱۰
۱۲	صفحه ۶ · نوشتاری — شخصیت‌بخشی در زندگی روزمره	۱۰

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۳ صفحه ۶ · نوشتاری — ویژگی جانوران در حکایت‌ها ۱۰

۱۴ صفحه ۷ · نوشتاری — پیوند آواها و معناها ۱۱

۱۵ صفحه ۷ · نوشتاری — آواهای طبیعی در واژه‌ها ۱۲

۱۶ صفحه ۷ · ژرف‌اندیشی — تکرار در واژه‌های آوایی ۱۳

۱۷ صفحه ۷ · ژرف‌اندیشی — ویژگی معلم در بند پایانی ۱۳

۱۸ صفحه ۸ · نوشتاری — مترادف شب‌خیز ۱۳

۱۹ صفحه ۸ · نوشتاری — معنای «که» ۱۳

۲۰ صفحه ۱۲ · ژرف‌اندیشی — روش سیاوش در آزمون املا ۱۴

۲۱ صفحه ۱۵ · ژرف‌اندیشی — آهنگ جمله‌ی «علی رفت» ۱۴

۲۲ صفحه ۱۶ · جست‌وجو در متن — یافتن چهار واژه در متن درس ۱۴

۲۳ صفحه ۱۶ · جست‌وجو در متن — تشبیه فشرده ۱۵

۲۴ صفحه ۱۶ · جست‌وجو در متن — تشخیص در ترکیب‌ها ۱۵

۲۵ صفحه ۱۶ · ژرف‌اندیشی — تشبیه‌های شعر «دوستی» ۱۵

۲۶ صفحه ۱۷ · نوشتاری — گونه‌ی جمله و نشانه‌ی سجاوندی ۱۶

۲۷ صفحه ۱۸ · نوشتاری — واژه‌های نمایانگر گونه‌ی جمله ۱۸

۲۸ صفحه ۱۸ · نوشتاری — «چه» و «چقدر» در جمله‌ی پرسشی و عاطفی ۱۸

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۲۹ صفحه ۱۸ · نوشتاری — عاطفه‌ی جمله‌های عاطفی ۱۹

۳۰ صفحه ۱۸ · نوشتاری — پرسش انکاری ۱۹

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir

۱ صفحه ۳ جست‌وجو در متن

ـ بیت‌های کتاب درسی را در نسخه‌ی خطی جست‌وجو کنید و دور آنها خط بکشید.

بیت‌های کتاب درسی («ای نام تو بهترین سرآغاز / بی‌نام تو نامه کی کنم باز؟» و بیت‌های بعدی شعر «یاد تو») را در برگه‌ی نخست نسخه‌ی خطی، از بالای صفحه به پایین دنبال کنید. در نسخه‌های خطی، هر بیت در دو ستون و هر مصراع در یک سمت (راست و چپ) نوشته می‌شود؛ پس هر بیت یک سطر دوقسمتی است. نخستین بیت، یعنی «ای نام تو بهترین سرآغاز...»، در آغاز صفحه (زیر عنوان) قرار دارد و بیت‌های بعدی به ترتیب زیر آن می‌آیند؛ مصراع‌های هم‌قافیه را به همین ترتیب بشناسید و دور آنها خط بکشید.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۲ صفحه ۳ نوشتاری

1ـ افزون بر بیت‌هایی که دورشان خط کشیده‌اید، پنج بیت دیگر را برگزینید و بنویسید.
آیا در بیت‌هایی که برگزیده‌اید، تفاوتی با رسم‌الخط امروزی به چشم می‌خورد؟

نمونه‌ی پنج بیت از آغاز «لیلی و مجنون» (از میان بیت‌های نسخه):

1. ای یاد تو مونس روانم / جز نام تو نیست بر زبانم
2. ای نام تو بهترین سرآغاز / بی‌نام تو نامه کی کنم باز؟
3. ای کارگشای هر چه هستند / نام تو زبان بند دستند
4. ای هست‌کن اساس هستی / پیوسته‌ی غیب و حکم دستی
5. ای هستی تو ز کس نشانی / بی‌هیچ نشان همه نشانی

تفاوت با رسم‌الخط امروزی: در نسخه‌های کهن معمولاً «پ، چ، ژ، گ» با نقطه‌ی کمتر یا مانند «ب، ج، ز، ک» نوشته می‌شدند؛ «ک» و «گ» با یک «سرکش» نوشته می‌شد، نشانه‌های «ی» (مثل «ای» و «کی») به شکل متفاوت و بدون نقطه می‌آمد، «ذال» پس از حرف بدون پیوند گاهی به صورت «دال» نوشته می‌شد (مانند «بدان» به‌جای «بذان» در بعضی واژه‌ها)، و «ه» و «ها» جدا یا چسبیده نوشته می‌شدند. فاصله‌گذاری و نیم‌فاصله نیز رعایت نمی‌شد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۳ صفحه ۳ نوشتاری

2ـ یکی از آثار ادبی کهن را از کتابخانه‌ی مدرسه یا خانه‌تان برگزینید و چند سطر آغازین آن را که دربردارنده‌ی ستایش خداوند باشد، بنویسید.

نمونه (آغاز گلستان سعدی): «منّت خدای را عزّ و جلّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت. هر نفسی که فرو می‌رود ممدّ حیات است و چون برمی‌آید مفرّح ذات. پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکری واجب.»

یا آغاز بوستان: «به نام خداوند جان آفرین / حکیم سخن در زبان آفرین».

۴ صفحه ۳ نوشتاری

3ـ آیا می‌دانید مقدمه یا پیش‌گفتار کتاب‌های کهن را چه می‌نامیده‌اند؟

مقدمه‌ی کتاب‌های کهن را «دیباچه» می‌نامیدند (نام‌های دیگر آن: سرآغاز، سرنامه، خطبه و تمهید).

۵ صفحه ۳ نوشتاری

4ـ این نسخه‌ی خطی که تصویر برگه‌ی نخستینش را دیدید، متعلق به چه سده‌ای (قرنی) است؟ از سال درگذشت نظامی تا نگارش این نسخه‌ی خطی حدوداً چند سال فاصله است؟

نسخه در سال ۷۱۸ هجری قمری نوشته شده است و سال ۷۱۸ در سده‌ی هشتم هجری قرار دارد.

نظامی گنجه‌ای حدود سال ۶۰۵ هجری قمری درگذشت (بعضی منابع ۶۱۳ یا ۶۱۴ نوشته‌اند). فاصله: ۷۱۸ − ۶۰۵ = ۱۱۳ سال؛ یعنی حدود یک سده و ده سال (کمی بیش از ۱۱۰ سال).

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۶ صفحه ۳ نوشتاری

5ـ هنگام نام بردن از آثار نظامی گنجه‌ای و عطار نیشابوری اصطلاح «منظومه» را به کار برده‌ایم؛ با راهنمایی دبیرتان بنویسید به چه آثار ادبی منظومه گفته می‌شود.

«منظومه» اثر بلند ادبی است که به شعر (معمولاً در قالب مثنوی) سروده شده و موضوع آن داستانی، حماسی، عرفانی یا اخلاقی است و دارای یک پیوستگی است؛ برخلاف دیوان شعر که از شعرهای جدا و کوتاه تشکیل می‌شود.

نمونه‌ها: «لیلی و مجنون» و «خسرو و شیرین» نظامی، «منطق‌الطیر» عطار، «شاهنامه» فردوسی، «مثنوی معنوی» مولوی و «بوستان» سعدی.

۷ صفحه ۵ جست‌وجو در متن

1ـ گاهی شاعران پس از قافیه، واژه‌هایی یکسان می‌آورند که «ردیف» نام دارد. هرچند آوردن ردیف اختیاری است؛ اما اگر بنا بر آوردن آن باشد، باید پس از همه‌ی واژه‌های هم‌قافیه، ردیف تکرار شود. اکنون در «زنگ آفرینش» بیت‌هایی را بیابید که ردیف دارند.

در این شعر، بندهایی که ردیف دارند و ردیف آنها:

- بند دوم (قافیه‌های «غوغا» و «انشا»): ردیف «بود»
- بندهای چهارم و هشتم (قافیه‌های «آفتاب» و «آب»؛ «رهسپار» و «بهار»): ردیف «شوم»
- بند هفتم (قافیه‌های «رها» و «بچه‌ها» ـ مانند «فارغ از سنگ بچه‌ها باشم ... در دل آسمان رها باشم»): ردیف «باشم»
- بند نهم (قافیه‌های «هم» و «حرم»): ردیف «باشیم»
- بند دهم (قافیه‌های «غوغا» و «تنها»): ردیف «شد»
- بند یازدهم (قافیه‌های «رنگین» و «این»): ردیف «است»

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۸ صفحه ۶ جست‌وجو در متن

2ـ مترادف واژه‌ی «قل خورد» را در شعر پیدا کنید.

«غلتید» (در بعضی چاپ‌ها «غلطید»)؛ دانه‌ی کوچک بر زمین غلتید و انشایش را خواند.

۹ صفحه ۶ جست‌وجو در متن

3ـ واژه‌ای پیدا کنید که معنای «جایی بالای مناره‌ی مسجد که اذان‌گو بر آن اذان می‌گوید» داشته باشد.

«گلدسته» (در بیت جوجه‌کبوترها: «در گلدسته‌های گنبد حرم...»).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۰ صفحه ۶ نوشتاری

1ـ «کام» در مصراع «کاش روزی به کام خود برسید» به چه معناست؟ در جمله‌ی «کامتان را شیرین کنید» چه معنایی دارد؟ چهار واژه بنویسید که «کام» بخشی از ساختمان آنها باشد.

- در مصراع «کاش روزی به کام خود برسید»: «کام» یعنی آرزو، خواسته و مراد.
- در جمله‌ی «کامتان را شیرین کنید»: «کام» یعنی دهان (سقف دهان و حس چشایی)؛ یعنی شیرینی بخورید.
- چهار واژه: کامیاب، کامروا، کامران، ناکام (همچنین کام‌بخش، کامگار).

۱۱ صفحه ۶ نوشتاری

2ـ چرا زنگ تفریح را زنجره به صدا درمی‌آورد؟

چون در این شعر شاعر مدرسه‌ی بزرگ آفرینش را توصیف کرده است که همه‌ی موجودات (شبنم، دانه، غنچه، جوجه‌ها) شاگرد آن هستند. آوای «زنجره» (جیرجیرک) که صدایی تیز، کشیده و مداوم است، شبیه صدای زنگ مدرسه است؛ به همین دلیل زنگ تفریح را زنجره به صدا درمی‌آورد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۲ صفحه ۶ نوشتاری

3ـ به جز حکایت‌های ادبی و پویانمایی‌های تلویزیونی و سینمایی، آیا در زندگی روزمره و در اطراف خود با کاربردهای دیگری از «شخصیت‌بخشی» روبه‌رو شده‌اید؟

بله؛ نمونه‌ها: عروسک‌ها و شخصیت‌های نمادین تبلیغات (مانند ماسکوت‌ها و نمادهای ورزشی که حیوان یا شیء هستند و حرف می‌زنند)، بازی‌های رایانه‌ای و کتاب‌های کودکان که در آنها ماشین یا حیوانات سخن می‌گویند، و عبارت‌هایی مانند «دیوار موش دارد، موش هم گوش دارد»، «ماشینم لج کرد»، «دلم گواهی می‌دهد» یا «باران آمد و زمین تشنه را سیراب کرد» در گفت‌وگوهای روزمره.

۱۳ صفحه ۶ نوشتاری

4ـ در حکایت‌های مردم‌پسند و قدیمی، بعضی حیوان‌ها به دلیل شخصیت ویژه‌شان شناخته می‌شوند؛ مثلاً شیر، در بیشتر حکایت‌ها شخصیتی نترس و شجاع دارد. در چند واژه، شخصیت ویژه‌ی هر کدام از جانوران پایین را بنویسید. سپس یادداشت‌هایتان را با یکی از هم‌کلاسی‌هایتان مقایسه کنید. آیا هر دو صفت‌هایی یکسان برای این جانوران یادداشت کرده‌اید؟

گرگ: ـ طاووس: ـ خرگوش: ـ خر: ـ روباه: ـ خروس: ـ موش: ـ مورچه: ـ اسب:

جانور	ویژگی در حکایت‌ها
گرگ	درنده، حیله‌گر و ستمکار
طاووس	خودنما، مغرور و زیباروی
خرگوش	ترسو، تیزپا و زودرنج
خر	کم‌هوش، صبور و بارکش
روباه	حیله‌گر، مکار و باهوش
خروس	سحرخیز، مغرور و جنگجو
موش	ترسو، فرز و زیرک
مورچه	کوشا، منظم و پرتلاش
اسب	تیزرو، وفادار و نجیب

مقایسه با هم‌کلاسی: معمولاً بیشتر صفت‌ها یکسان است (مانند حیله‌گری روباه و کوشایی مورچه) و در برخی موارد (مانند خرگوش و خروس) صفت‌ها متفاوت‌اند.

۱۴ صفحه ۷ نوشتاری

5ـ «جوجه‌گنجشک گفت: می‌خواهم/ فارغ از سنگ بچه‌ها باشم ـ روی هر شاخه جیک‌جیک کنم/ در دل آسمان رها باشم» شاعر در این دو بیت صدای گنجشک (جیک‌جیک) را گنجانده است.

اکنون شما در نمونه‌های پایین با نشانه‌ی پیکان، هر واژه از ستون راست را به عبارتی از ستون چپ پیوند دهید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

قل‌قل ـ غژغژ ـ شپ‌شپ ـ قرچ‌قرچ ـ خر و خر ـ چلپ‌چلپ ـ ملوچ‌ملوچ

واژه	معنا
قل‌قل	صدای جوشیدن آب
ملوچ‌ملوچ	صدای خوردن چیزی
قرچ‌قرچ	صدای ساییدن دندان‌ها به هم
چلپ‌چلپ	صدای راه رفتن در زمینی که آب کمی دارد
غژغژ	صدای کشیدن چیزی بر زمین
شپ‌شپ	صدای تیر انداختن پیاپی با کمان
خر و خر	صدای خنده‌ی شدید

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۵ صفحه ۷ نوشتاری

6ـ در ساختمان برخی از واژه‌های فارسی، می‌توان نشانی از آوا (صدا)های طبیعی را جست‌وجو کرد؛ کدام بخش از واژه‌های پایین چنین ویژگی‌ای دارند؟

جیرجیرک ـ قورباغه ـ آبشار ـ چکیدن ـ ترقه ـ قهقهه

واژه	بخش آوایی
جیرجیرک	جیرجیر (صدای جیرجیرک)
قورباغه	قور (قورقور؛ صدای قورباغه)
آبشار	شار (صدای شُر و شار ریختن آب)
چکیدن	چَک (چکچک؛ صدای قطره)
ترقه	ترق (صدای ترکیدن)
قهقهه	قه‌قه (صدای خنده‌ی بلند)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۶ صفحه ۷ ژرف‌اندیشی

1ـ به نظر شما چرا واژه‌های پرسش ۵ که صداهای طبیعی را بازتاب می‌دهند، دارای دو بخش تکراری هستند؟

چون این صداها در طبیعت معمولاً پشت‌سرهم و پیوسته شنیده می‌شوند (مثلاً جوشیدن آب یا چکیدن قطره‌ها)؛ تکرار دو بخش، استمرار و ادامه‌داری صدا را نشان می‌دهد و واژه را به آن صدا نزدیک‌تر می‌کند.

۱۷ صفحه ۷ ژرف‌اندیشی

2ـ بند پایانی شعر، معلم را برخوردار از چه ویژگی یا ویژگی‌هایی نشان می‌دهد؟

در بند پایانی، معلم مهربان، دلسوز و آرزومند برای شاگردانش است؛ آرزوهای بچه‌ها را زیبا و رنگین می‌داند، آنها را جدی می‌گیرد و با خود زمزمه می‌کند «کاش روزی به کام خود برسید»؛ یعنی از ته دل می‌خواهد همه‌ی شاگردانش به آرزوهایشان برسند.

۱۸ صفحه ۸ نوشتاری

1ـ مترادف امروزی واژه‌ی «شب‌خیز» را بنویسید.

«شب‌زنده‌دار» (کسی که شب‌ها بیدار می‌ماند و عبادت می‌کند).

۱۹ صفحه ۸ نوشتاری

2ـ معنای «که» در عبارت «گویی نخفته‌اند که مرده‌اند» چیست؟

«که» در اینجا به معنای «بلکه» است: گویی نخفته‌اند، بلکه مرده‌اند.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۲۰ صفحه ۱۲ ژرف‌اندیشی

ـ به نظر شما روشی که سیاوش به پیشنهاد مادر برای بهبود نمره‌اش به کار بست، چه اندازه در آزمون‌های املا کارآمد است؟

این روش بسیار کارآمد است؛ زیرا سیاوش واژه‌های دشوار را جدا کرد، چندین بار خواند و نوشت، به املای درست حرف‌های هم‌آوا (مانند ص/س/ث، ع/ا، ق/غ، ت/ط، ذ/ز/ض/ظ) دقت کرد و آنها را با شعر و تکرار به حافظه سپرد. شب امتحان هم با کمک مادر آزمون گرفت و اشتباه‌هایش را دید. نوشتن و مرور پی‌درپی و یادگیری دقیق املای هر واژه، اساس بهتر شدن در املاست؛ فقط باید در طول هفته و نه در آخرین لحظه انجام شود.

البته مؤثرترین روش آن است که علاوه بر این کارها، دانش‌آموز در طول سال زیاد بخواند و واژه‌های تازه را در جمله به کار ببرد.

۲۱ صفحه ۱۵ ژرف‌اندیشی

ـ اگر صدا هنگام تلفظ جمله‌ی «علی رفت» رو به زیر شدن یا بم شدن تغییر یابد، به ترتیب چه نوع جمله‌ای پدید می‌آید؟ به نظر شما چنانچه این جمله را با آهنگی یکنواخت تلفظ کنیم (یعنی صدا در پایان زیر یا بم نشود) شنونده چه مفهومی از آن درمی‌یابد؟

- اگر صدا در پایان رو به زیر (نازک‌تر) شود: جمله‌ی پرسشی پدید می‌آید («علی رفت؟»).
- اگر صدا رو به بم شود: جمله‌ی خبری پدید می‌آید («علی رفت.»).
- با آهنگ یکنواخت: شنونده نمی‌تواند تشخیص دهد که جمله خبری است یا پرسشی؛ مفهوم جمله مبهم می‌ماند و گوینده بی‌حالت یا بی‌تفاوت به نظر می‌رسد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۲ صفحه ۱۶ جست‌وجو در متن

1ـ بر پایه‌ی ویژگی‌هایی که یاد شده است، در متن درس چهار واژه بیابید.

ـ واژه‌ای که معنایش «صدای آواز خواندن یا حرف زدن آهسته» است:

ـ واژه‌ای با معنای «درخت یا درختچه‌ی نورس که تازه نشانده شده است»:

ـ واژه‌ی فارسی هم‌معنای «مزرعه»:

ـ واژه‌ای هم‌خانواده با «مذاب»:

- صدای آواز خواندن یا حرف زدن آهسته: «زمزمه»

- درخت یا درختچه‌ی نورس که تازه نشانده شده است: «نهال»
- واژه‌ی فارسی هم‌معنای مزرعه: «کِشته» (کشتزار)
- هم‌خانواده با «مذاب»: «ذوب» (ذوب‌شدن)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۲۳ صفحه ۱۶ جست‌وجو در متن

2ـ گاهی شاعران و نویسندگان تشبیه را به کوتاه‌ترین حالت و در قالب یک ترکیب به کار می‌برند؛ برای نمونه به جای «دانش مانند دریاست»، ترکیب «دریای دانش» را می‌آورند یا به جای «دین در نشان دادن راه، مانند چراغ است»؛ از ترکیب «چراغ دین» بهره می‌گیرند. نمونه‌ای از این‌گونه تشبیه‌های فشرده بیابید.

نمونه‌ها: «چراغ راه»، «دریای بخشش»، «شمع امید»، «آیینه‌ی دل»، «باغ دانش». برای نمونه در «شمع امید»، امید به شمع مانند شده است؛ یعنی امید، مانند شمع، تاریکی را روشن می‌کند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۲۴ صفحه ۱۶ جست‌وجو در متن

3ـ در ترکیب «دهان زمین»، زمین، انسانی تصور شده است که دهان دارد؛ بنابراین در «دهان زمین» گونه‌ای تشخیص به چشم می‌خورد. دو ترکیب مانند آن پیدا کنید.

نمونه‌ها: «دست روزگار» (روزگار به انسانی مانند شده که دست دارد)، «چشم چشمه» (چشمه دارای چشم است) و «دامن کوه».

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۲۵ صفحه ۱۶ ژرف‌اندیشی

1ـ چند سطر آغاز شعر «دوستی» نوشته‌ی شاعر معاصر، فریدون مشیری را بخوانید و بنویسید که در این شعر چه تشبیه‌هایی به کار رفته است. «دوستی» را به جز گل به چه چیز دیگری می‌توان تشبیه کرد؟

«دل من دیرزمانی‌ست که می‌پندارد / دوستی نیز گلی‌ست، / مثل نیلوفر و ناز. / ساقه‌ی تردّ و ظریفی دارد. / بی‌گمان سنگدل است آن که روا می‌دارد / جان این ساقه‌ی نازک را ـ دانسته ـ بیازارد. / در زمینی که ضمیر من

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

و توست / از نخستین دیدار / هر سخن هر رفتار / دانه‌هایی‌ست که می‌افشانیم؛ / برگ و باری‌ست که می‌رویانیم. / آب و خورشید و نسیمش، مهر است...»

- دوستی به گل (مانند نیلوفر و ناز) تشبیه شده که ساقه‌ی تردّ و نازک دارد و باید از آسیب رساندن به آن پرهیز کرد.
- ضمیر (دل) من و تو به زمین (مزرعه) مانند شده است.
- سخن و رفتار به دانه‌هایی که در این زمین می‌افشانیم و نتیجه‌ی آنها به برگ و بار (میوه) تشبیه شده است.
- مهر (محبت) به آب و خورشید و نسیم مانند شده که باعث رشد دوستی می‌شود.

دوستی را می‌توان به درخت، چشمه‌ی زلال، آیینه، شیشه‌ی نازک، پرنده‌ی ظریف یا پل (پیوند میان دو انسان) نیز تشبیه کرد؛ مثلاً: دوستی آیینه‌ای است که با کوچک‌ترین خراش، صافی‌اش را از دست می‌دهد.

۲۶ صفحه ۱۷ **نوشتاری**

2ـ گونه‌ی مفهومی و محتوایی هریک از جمله‌های پایین را بنویسید و نشانه‌ی سجاوندی آن را بگذارید.

سعدی در چه سده‌ای زندگی می‌کرد ـ این شعر را برای هفته‌ی آینده ازبر کنید ـ لعنت به مردم‌آزار ـ حیف که دیر رسیدم ـ جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۵م. به پایان رسید ـ چقدر آزمون آسان بود ـ آیت‌الله حائری بنیان‌گذار حوزه‌ی علمیه‌ی قم بود ـ کاش روزی به کام خود برسید ـ چرا آریا امروز به مدرسه نیامده است ـ بچه‌ها گرم گفت‌وگو بودند ـ لطفاً روی پله‌برقی راه نروید ـ خوب جهان را ببین ـ نوروزتان فرخنده باد ـ چطور چنین چیزی ممکن است ـ پدیده‌ی وارونگی، آلودگی هوا را افزایش می‌دهد ـ تنگه‌ی میان خلیج فارس و

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

دریای عمان چه نام دارد ـ امروز دو زنگ فارسی داریم ـ عجب خط خرچنگ‌قورباغه‌ای داری ـ چه کسی می‌تواند نعمت‌های خدا را انکار کند ـ آفرین بر تو

جمله	گونه	نشانه
سعدی در چه سده‌ای زندگی می‌کرد؟	پرسشی	؟
این شعر را برای هفته‌ی آینده ازبر کنید.	امری	.
لعنت به مردم‌آزار!	عاطفی	!
حیف که دیر رسیدم!	عاطفی	!
جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۵م. به پایان رسید.	خبری	.
چقدر آزمون آسان بود!	عاطفی	!
آیت‌الله حائری بنیان‌گذار حوزه‌ی علمیه‌ی قم بود.	خبری	.
کاش روزی به کام خود برسید!	عاطفی	!
چرا آریا امروز به مدرسه نیامده است؟	پرسشی	؟
بچه‌ها گرم گفت‌وگو بودند.	خبری	.
لطفاً روی پله‌برقی راه نروید.	امری	.
خوب جهان را ببین.	امری	.
نوروزتان فرخنده باد!	عاطفی	!
چطور چنین چیزی ممکن است؟	پرسشی	؟
پدیده‌ی وارونگی، آلودگی هوا را افزایش می‌دهد.	خبری	.
تنگه‌ی میان خلیج فارس و دریای عمان چه نام دارد؟	پرسشی	؟
امروز دو زنگ فارسی داریم.	خبری	.
عجب خط خرچنگ‌قورباغه‌ای داری!	عاطفی	!
چه کسی می‌تواند نعمت‌های خدا را انکار کند؟	پرسشی	؟
آفرین بر تو!	عاطفی	!

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۲۷ صفحه ۱۸ نوشتاری

3ـ در جمله‌های پرسش پیشین، دور واژه‌هایی که نمایانگر گونه‌ی جمله‌اند، خط بکشید.

- جمله‌های پرسشی (واژه‌ی پرسشی): «چه» در «در چه سده‌ای»، «چرا»، «چطور»، «چه» در «چه نام دارد»، «چه کسی».
- جمله‌های امری (فعل امر یا نهی): «ازبر کنید»، «نروید»، «ببین».
- جمله‌های عاطفی (واژه‌ی عاطفی): «لعنت»، «حیف»، «چقدر»، «کاش»، «باد» (در «فرخنده باد»)، «عجب»، «آفرین».
- جمله‌های خبری هیچ‌یک از این نشانه‌ها را ندارند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۲۸ صفحه ۱۸ نوشتاری

4ـ دو واژه‌ی «چه» و «چقدر» هم در جمله‌ی پرسشی کاربرد دارند، هم در جمله‌ی عاطفی. چهار جمله بسازید و این اشتراک را در آنها نشان دهید.

- «چه» در جمله‌ی پرسشی: امروز چه کتابی می‌خوانی؟
- «چه» در جمله‌ی عاطفی: چه هوای دل‌انگیزی!
- «چقدر» در جمله‌ی پرسشی: چقدر مانده تا به مدرسه برسیم؟
- «چقدر» در جمله‌ی عاطفی: چقدر این منظره زیباست!

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۹ صفحه ۱۸ نوشتاری

5ـ به یاری جمله‌های عاطفی در زبان فارسی، می‌توان عواطف گوناگون (از قبیل تعجب یا شگفتی، نفرین، تحسین، دعا، افسوس) را به مخاطب انتقال داد. بنویسید هریک از جمله‌های عاطفی پرسش ۲ دربردارنده‌ی چه نوع عاطفه‌ای است.

جمله‌ی عاطفی	نوع عاطفه
لعنت به مردم‌آزار!	نفرین
حیف که دیر رسیدم!	افسوس
چقدر آزمون آسان بود!	شگفتی (تعجب)
کاش روزی به کام خود برسید!	آرزو (حسرت)
نوروزتان فرخنده باد!	دعا
عجب خط خرچنگ‌قورباغه‌ای داری!	تعجب (و انتقاد)
آفرین بر تو!	تحسین

۳۰ صفحه ۱۸ نوشتاری

6ـ دو جمله از جمله‌های پرسشی سؤال ۲ پرسش انکاری هستند؛ آن دو را بنویسید.

- «چطور چنین چیزی ممکن است؟» (یعنی: چنین چیزی ممکن نیست.)
- «چه کسی می‌تواند نعمت‌های خدا را انکار کند؟» (یعنی: هیچ‌کس نمی‌تواند نعمت‌های خدا را انکار کند.)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام فارسی تکمیلی هفتم - فصل دوم

نسل آینده‌ساز و با بهاری که می‌رسد از راه

فهرست

۳۱	صفحه ۲۰ · واژه‌شناسی — هم‌معنی واژه‌ها در متن درس	۲۲
۳۲	صفحه ۲۰ · واژه‌شناسی — هم‌خانواده‌ی ممتاز و مستعد	۲۲
۳۳	صفحه ۲۰ · واژه‌شناسی — مفهوم مصراع «به عمل کار برآید...»	۲۲
۳۴	صفحه ۲۰ · واژه‌شناسی — جفت واژه‌های مترادف	۲۲
۳۵	صفحه ۲۱ · شعرخوانی — شبه‌جمله و واژه‌ی مخفف در شعر	۲۳
۳۶	صفحه ۲۱ · شعرخوانی — مثال طبیعت برای تأثیر رازداری	۲۳
۳۷	صفحه ۲۱ · شعرخوانی — خواندن «گورخانه‌ی راز»	۲۴
۳۸	صفحه ۲۱ · شعرخوانی — ارتباط عبارت‌ها با بیت‌های مثنوی	۲۴
۳۹	صفحه ۲۵ · املای فارسی — داستان سیاوش (۲): دست اسکلت	۲۴
۴۰	صفحه ۲۵ · املای فارسی — داستان سیاوش (۲): نمره‌ی املا	۲۵
۴۱	صفحه ۲۹ · نوشتاری — واژه‌ها در درس «زیبایی شکفتن»	۲۵
۴۲	صفحه ۲۹ · نوشتاری — ساماندهی بیت هفتم	۲۶

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۳ صفحه ۲۹ · نوشتاری — قالب هم‌ویژگی با چهارپاره ۲۶
۴۴ صفحه ۲۹ · نوشتاری — نهاد و گزاره و درستی‌آزمایی ۲۶
۴۵ صفحه ۲۹ · نوشتاری — برداشت از جمله‌ی «دوست خوب کیمیاست» ۲۷

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳۱ صفحه ۲۰ واژه‌شناسی

هم معنای این واژه ها را در متن درس بیابید: کج روی، اقرار، اشتیاق.

واژه	هم‌معنی
کج‌روی	انحراف، خطا و نادرستی
اقرار	اعتراف
اشتیاق	شوق، علاقه و اشتیاق زیاد

کج‌روی یعنی از راه درست منحرف شدن؛ اقرار یعنی پذیرفتن و بیان کردن درستیِ چیزی (اعتراف)؛ اشتیاق یعنی میل و علاقه‌ی شدید.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۳۲ صفحه ۲۰ واژه‌شناسی

هم خانوادهٔ واژه های »ممتاز« و »مستعد« را در متن پیدا کنید.

- هم‌خانواده‌ی «ممتاز»: امتیاز، متمایز، تمایز (ریشه‌ی «میز» = جدا کردن).
- هم‌خانواده‌ی «مستعد»: استعداد، استعدادها، (ریشه‌ی «عدد» / باب استفعال) مانند «استعدادهای درخشان».

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۳۳ صفحه ۲۰ واژه‌شناسی

مفهوم مصراع »به عمل کار برآید، به سخن دانی نیست« با کدام جملهٔ درس نزدیک است؟

معنای مصراع این است که کار با عمل کردن پیش می‌رود و درست می‌شود، نه با حرف زدن و سخن گفتن. پس نزدیک‌ترین جمله‌ی درس، جمله‌ای است که بر «عمل کردن و کار و تلاش» (به‌جای حرف و ادعا) تأکید می‌کند؛ مانند جمله‌هایی که می‌گویند ارزش آدم‌ها را باید از کارهایشان شناخت نه از گفته‌هایشان.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۳۴ صفحه ۲۰ واژه‌شناسی

هر کدام از واژه هاي رديف نخست، هم معنايي در رديف دوم دارد. جفت واژه های مترادف را بيابيد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ردیف نخست: آرزو ـ ثروت اندوز ـ خردسالي ـ روشنايي ـ عبادت كننده ـ عنايت ـ فرمان بردار ـ مونس

ردیف دوم: متعبّد ـ گنجور ـ كام ـ فروغ ـ طفوليت ـ مطيع ـ همدم ـ لطف

واژه	مترادف
آرزو	كام
ثروت‌اندوز	گنجور
خردسالی	طفولیت
روشنایی	فروغ
عبادت‌کننده	متعبّد
عنایت	لطف
فرمان‌بردار	مطیع
مونس	همدم

۳۵ صفحه ۲۱ شعرخوانی

در متن شعر یک شبه جمله و یک واژهٔ مخفف بیابید.

- شبه‌جمله: «زنهار» (= هان، آگاه باش)؛ واژه‌ای که به‌تنهایی معنای جمله‌ی کامل (هشدار) دارد.
- واژه‌ی مخفف: واژه‌ای که شاعر برای وزن، آن را کوتاه کرده است؛ مانند «چو» به‌جای «چون» یا «گر» به‌جای «اگر»؛ از میان واژه‌های شعر، یکی از این‌گونه واژه‌ها را بنویسید.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۳۶ صفحه ۲۱ شعرخوانی

1ـ مولانا برای اثبات تأثیر رازداری بر زندگی انسان، چه مثالی از طبیعت آورده است؟

مولانا «دانه‌ای که در دل زمین پنهان می‌شود» را مثال می‌زند: دانه تا در خاک پنهان است، رشد می‌کند و سرانجام سبز و بارور می‌شود و باغ و بوستان از آن پدید می‌آید. انسان هم اگر راز و خواسته‌ی خود را پنهان بدارد، به هدفش می‌رسد و شکوفا می‌شود.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۳۷ صفحه ۲۱ شعرخوانی

2ـ در مصراع اوّل از بیت دوم برای آنکه وزن و آهنگ شعر به هم نخورد، »گورخانهٔ راز« را چگونه باید خواند؟

برای حفظ وزن، «ـه‌ی» پایان «گورخانه» با کسره‌ی اضافه یکی می‌شود و کوتاه خوانده می‌شود: «گورخانِ راز» (گورخانِ راز).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۳۸ صفحه ۲۱ شعرخوانی

3ـ با راهنمایی دبیرتان بنویسید که دو عبارت زیر با کدام بیت های مثنوی ارتباط دارد.

(عبارت اول را به حضرت علی (ع) و دومی را به پیامبر (ص) نسبت داده اند.)

ـ صُدورُ الاحرارِ قُبورُ الاسرار

ـ مَن کَتَمَ سِرَّهُ، حَصَلَ أمرُهُ

- «صدورُ الاحرار قبورُ الاسرار» (سینه‌ی آزادگان گورِ رازهاست) با بیتی ارتباط دارد که در آن سینه‌ی آزادگان «گورخانه‌ی راز» دانسته شده است؛ یعنی بیت دوم شعر.
- «مَن کَتَمَ سِرَّهُ حَصَلَ أمرُهُ» (هر که رازش را پنهان کند، به خواسته‌اش می‌رسد) با بیت نخست ارتباط دارد: «... زود گردد با مراد خویش جفت»؛ یعنی هر که راز را نگه دارد، زود به آرزوی خود می‌رسد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۳۹ صفحه ۲۵ املای فارسی

1ـ چرا در کشمکش میان آقای مرحوم و آقای مرهم، سرانجام دست اسکلت شکست؟

این صحنه خیال سیاوش بود و بازتاب سردرگمی او در نوشتن این دو واژه است. «مرحوم» و «مرهم» بر سر «ه‌ی جیمی» (ح) دعوا می‌کردند؛ ولی سیاوش نمی‌دانست کدام‌یک با «ح» نوشته می‌شود و کدام با «ه». سرانجام «مرحوم» را (که اسکلتی بود) با «ه» نوشت: «مرهوم». یعنی آقای مرحوم در این کشمکش بازنده شد و بخشی از خودش (حرف «ح») را از دست داد؛ نشانه‌ی این باخت در خیال سیاوش، کنده‌شدن دست اسکلت بود.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۰ صفحه ۲۵ املای فارسی

2ـ چرا نمرهٔ امالی سیاوش دقیقاً 15 شد؟

املا ۲۰ واژه داشت و هر واژه یک نمره بود. سیاوش پنج واژه را غلط نوشت و بنابراین ۲۰ منهای ۵ برابر ۱۵ شد.

واژه‌های غلط او:

نوشته‌ی سیاوش	شکل درست
مرحم	مرهم
مرهوم	مرحوم
بغظ	بغض
توطعه	توطئه
انظباط	انضباط

۴۱ صفحه ۲۹ نوشتاری

در درس »زیبایی شکفتن« بیابید:

1ـ واژه ای عربی به معنای »دلبستگی ها«:

2ـ واژه ای که در متن معنای »بسیار کمیاب و ارزشمند« دارد:

3ـ واژه ای متضاد با »وابستگی«:

4ـ سه جفت واژهٔ مترادف:)مثال: کار و کردار(

1. تعلقات
2. نایاب (یا نادر)
3. آزادگی (رهایی، استقلال)
4. سه جفت واژه‌ی مترادف از متن درس، مانند: «رنج و محنت»، «شادی و نشاط»، «آرزو و امید»؛ با بازخوانی درس، سه جفت از واژه‌های هم‌معنی و هم‌پایه‌ی آن را بنویسید.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۲ صفحه ۲۹ نوشتاری

1ـ شکل ساماندهی شدهٔ بیت هفتم را بنویسید.

برای ساماندهی هر بیت: ۱) نهاد، سپس متمم‌ها و قیدها، و در پایان فعل را می‌نویسیم؛ ۲) واژه‌های جابه‌جاشده را به جای اصلی بازمی‌گردانیم؛ ۳) واژه‌های کهن و ناآشنا را با واژه‌های امروزی عوض می‌کنیم. با این روش، بیت هفتم را به نثر روان تبدیل کنید (مانند نمونه‌ی «شنیدم گوسفندی را بزرگی رهانید...» ← «شنیدم انسان بزرگواری گوسفندی را از دهان و دست گرگی نجات داد»).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۴۳ صفحه ۲۹ نوشتاری

2ـ ازآنجا که هر بند از چهارپاره، یک جفت قافیهٔ جداگانه دارد و این قافیه در بند بعدی تغییر می کند، شاعر می تواند به سادگی شعرهای بلند و داستانی را در این قالب بسراید. کدام قالب شعر فارسی در این ویژگی با چهارپاره مشترک است؟

قالب «مثنوی». در مثنوی هر بیت قافیه‌ی جداگانه‌ای دارد و قافیه در بیت بعد تغییر می‌کند؛ به همین دلیل شاعر می‌تواند داستان‌های بلند (مانند شاهنامه، مثنوی معنوی و خمسه‌ی نظامی) را در این قالب بسراید.

۴۴ صفحه ۲۹ نوشتاری

3ـ در جمله های پایین، نهاد و گزاره را از هم جدا کنید و سپس درستی نهاد را بیازمایید.

ـ فریدون ضحاک را دست بسته به دماوند برد.

ـ شاهنامه را حکیم ابوالقاسم فردوسی سروده است.

ـ از میان اسب ها، رستم، رخش را برگزید.

ـ راه پیروزی بر اسفندیار را سیمرغ به رستم نشان داد.

ـ زال از کودکی مویی سپید داشت.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ـ رستم را شغاد ناجوانمردانه کشت.

جمله	نهاد	گزاره	درستی‌آزمایی (جمع بستن نهاد)
فریدون ضحاک را دست‌بسته به دماوند برد.	فریدون	ضحاک را دست‌بسته به دماوند برد.	پهلوانان ضحاک را دست‌بسته به دماوند بردند. (فعل جمع شد؛ درست است.)
شاهنامه را حکیم ابوالقاسم فردوسی سروده است.	حکیم ابوالقاسم فردوسی	شاهنامه را سروده است.	شاعران شاهنامه را سروده‌اند. (فعل جمع شد؛ درست است. «شاهنامه‌ها» فعل را تغییر نمی‌دهد، پس نهاد نیست.)
از میان اسب‌ها، رستم، رخش را برگزید.	رستم	از میان اسب‌ها رخش را برگزید.	از میان اسب‌ها، پهلوانان رخش را برگزیدند. (درست است؛ با جمع بستن «اسب‌ها» یا «رخش» فعل تغییری نمی‌کند.)
راه پیروزی بر اسفندیار را سیمرغ به رستم نشان داد.	سیمرغ	راه پیروزی بر اسفندیار را به رستم نشان داد.	راه پیروزی بر اسفندیار را سیمرغ‌ها به رستم نشان دادند. (درست است.)
زال از کودکی مویی سپید داشت.	زال	از کودکی مویی سپید داشت.	زال و رستم (آنان) از کودکی مویی سپید داشتند. (درست است؛ «موهای سپید» فعل را تغییر نمی‌دهد.)
رستم را شغاد ناجوانمردانه کشت.	شغاد	رستم را ناجوانمردانه کشت.	شغاد و برادرانش رستم را ناجوانمردانه کشتند. (درست است؛ «رستمان» فعل را جمع نمی‌کند، پس «رستم» نهاد نیست.)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۵ صفحه ۲۹ نوشتاری

ـ برداشت شما از جملهٔ »دوست خوب کیمیاست« چیست؟

کیمیا در باور قدیم ماده‌ای بود که مس را به طلا تبدیل می‌کرد و بسیار کمیاب و ارزشمند بود. این جمله می‌گوید دوست خوب هم مانند کیمیا کمیاب و باارزش است و کسی که او را دارد، زندگی‌اش به‌سبب راهنمایی‌ها و مهربانی‌اش بهتر می‌شود؛ همان‌طور که کیمیا فلز بی‌ارزش را به طلا بدل می‌کند، دوست خوب نیز شخص را به آدمی بهتر تبدیل می‌کند. پس باید قدر دوست خوب را دانست.

گام به گام فارسی تکمیلی هفتم - فصل سوم

قلب کوچکم، علم زندگانی و زندگی همین لحظه‌هاست

فهرست

۴۶ صفحه ۳۲ · نوشتاری — ساختمان واژه‌ی گلدان؛ مقایسه با ریاضی‌دان و گلزار ۳۰

۴۷ صفحه ۳۳ · نوشتاری — فعل دوبخشی و جایگزین ساده ۳۰

۴۸ صفحه ۳۳ · پژوهش — تکرار در سخنرانی «فاطمه فاطمه است» ۳۱

۴۹ صفحه ۳۳ · پژوهش — آیه‌ی تکرارشونده در سوره‌ی الرحمن ۳۱

۵۰ صفحه ۳۵ · جست‌وجو در متن — پرسش انکاری ۳۱

۵۱ صفحه ۳۵ · جست‌وجو در متن — جزء «ـک» به معنای کوچکی ۳۲

۵۲ صفحه ۳۵ · جست‌وجو در متن — تشبیه در شعر ۳۲

۵۳ صفحه ۳۵ · جست‌وجو در متن — تضاد در شعر ۳۲

۵۴ صفحه ۳۵ · جست‌وجو در متن — واژه‌های هم‌معنا و متضاد ۳۲

۵۵ صفحه ۳۶ · نوشتاری — سامان‌دهی بیت‌ها و جابه‌جایی ضمیر ۳۳

۵۶ صفحه ۳۶ · نوشتاری — نمودار قافیه و قالب شعر ۳۴

۵۷ صفحه ۳۶ · نوشتاری — معنای دقیق «خشکبار» ۳۵

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۸ صفحه ۳۶ · نوشتاری — هفت واژه با «مند» ۳۵

۵۹ صفحه ۳۷ · جست‌وجو در متن — مترادف و متضاد واژه‌ها در حکایت ۳۵

۶۰ صفحه ۳۷ · جست‌وجو در متن — تعبیر امروزی «خون اندر آن خشک شده بود» ۳۶

۶۱ صفحه ۴۲ · املای فارسی — کنایه‌ی «نمره‌های درخشان» ۳۶

۶۲ صفحه ۴۲ · املای فارسی — هفت‌خان رستم در شاهنامه ۳۶

۶۳ صفحه ۴۲ · املای فارسی — دو تشبیه در شعر سیاوش ۳۷

۶۴ صفحه ۴۲ · املای فارسی — نادرستی‌های املایی در دست‌نوشته‌ی شعر ۳۷

۶۵ صفحه ۴۵ · جست‌وجو در متن — جمع شکسته (مکسر) ۳۷

۶۶ صفحه ۴۵ · جست‌وجو در متن — سه جفت واژه‌ی هم‌معنا ۳۸

۶۷ صفحه ۴۵ · نوشتاری — ارتباط معنایی «الکی» با «الک» ۳۸

۶۸ صفحه ۴۵ · ژرف‌اندیشی — آینده‌نگری در شعر خیام ۳۸

۶۹ صفحه ۴۵ · ژرف‌اندیشی — مقایسه‌ی شعر روی سنگ با بیت حافظ ۳۸

۷۰ صفحه ۴۷ · روان‌خوانی — شناخت بناها و مناطق اصفهان ۳۹

۷۱ صفحه ۴۸ · روان‌خوانی — داستان‌های مرادی کرمانی در دبستان ۴۰

۷۲ صفحه ۴۸ · روان‌خوانی — طنز در سفرنامه‌ی اصفهان ۴۰

۷۳ صفحه ۴۸ · روان‌خوانی — ویژگی‌های اکبرآقا ۴۰

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۴۶ صفحه ۳۲ نوشتاری

۱ـ واژه‌ی «گلدان» از پیوند «گل» + «دان» ساخته شده است و معنای «جای گل» دارد. سه واژه‌ی دیگر با همین ساختمان بنویسید که در آنها «دان» معنای مکان داشته باشد. اگر «گلدان» را با «ریاضی‌دان» مقایسه کنیم، چه تفاوتی میان آنها به چشم می‌خورد؟ اکنون اگر «گلدان» را با «گلزار» بسنجیم، به چه تفاوت معنایی میان «دان» و «زار» پی می‌بریم؟

سه واژه با «دان» به معنای مکان: نمکدان (جای نمک)، قلمدان (جای قلم)، شمعدان (جای شمع). نمونه‌های دیگر: قندان، جامدان، سیگاردان، چای‌دان.

گلدان و ریاضی‌دان: در «گلدان»، «دان» پسوند مکان است و با اسمی (گل) ترکیب شده و واژه‌ی ساخته‌شده «جا و ظرف» را می‌رساند. اما در «ریاضی‌دان»، «دان» از بن مضارع فعل «دانستن» (دان + دانستن) است و معنای «داننده و آگاه» دارد؛ پس واژه‌ای است که کسی را معرفی می‌کند (صفت فاعلی/ نام شغل و تخصص)، نه مکانی را. بنابراین دو «دان» در این دو واژه، دو معنای کاملاً متفاوت دارند.

گلدان و گلزار: «دان» و «زار» هر دو پسوند مکان‌اند، اما «دان» جای نگهداری چیزی را می‌رساند (ظرفی کوچک برای گل)، در حالی که «زار» جایی را می‌رساند که چیزی در آن فراوان است و می‌روید (گلزار: جایی پر از گل؛ مانند لاله‌زار، نخلستان)؛ پس «زار» مفهوم «فراوانی» دارد و محل بزرگ‌تری را نشان می‌دهد.

۴۷ صفحه ۳۳ نوشتاری

۲ـ فعل دوم در عبارت «مثل یک گلدان خالی، زشت است و آدم را اذیت می‌کند» دوبخشی است. به جای آن، چه فعل یک‌بخشی یا ساده می‌توان گذاشت؟

فعل دوم «اذیت می‌کند» است که از دو بخش ساخته شده (اسم «اذیت» + فعل کمکی «می‌کند») و فعل مرکب است. فعل ساده‌ی هم‌معنای آن «می‌آزارد» است:

«مثل یک گلدان خالی، زشت است و آدم را **می‌آزارد**.»

(نمونه‌های دیگر: «رنج می‌دهد» مرکب است؛ «می‌رنجاند» ساده است.)

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۴۸ صفحه ۳۳ پژوهش

۳ـ در سخنرانی‌ها و در تبلیغات که هدف تأکید بر پیام است، تکرار بسیار کاربرد دارد. برای نمونه، به بخش پایانی سخنرانی دکتر علی شریعتی با عنوان «فاطمه فاطمه است» نگاه کنید و توضیح دهید که سخنران چگونه از شگرد تکرار بهره برده است.

«خواستم بگویم فاطمه دختر خدیجه‌ی بزرگ است، دیدم فاطمه نیست. خواستم بگویم که فاطمه دختر محمد است، دیدم که فاطمه نیست. خواستم بگویم که فاطمه همسر علی است، دیدم که فاطمه نیست. خواستم بگویم که فاطمه مادر حسنین است، دیدم که فاطمه نیست. خواستم بگویم که فاطمه مادر زینب است، باز دیدم که فاطمه نیست. نه، این‌ها همه هست و این همه فاطمه نیست. فاطمه، فاطمه است.»

سخنران، همان‌گونه که در درس آمده، از **تکرار در آغاز جمله‌های پیاپی** استفاده کرده است:

- در آغاز همه‌ی جمله‌ها «خواستم بگویم ... فاطمه ...» و در پایان آنها «دیدم (که) فاطمه نیست» تکرار شده است؛ این تکرارِ هم‌ساخت، آهنگ و تأثیر سخن را بیشتر می‌کند و شنونده را منتظر نتیجه نگه می‌دارد.
- هر بار یکی از نسبت‌های فاطمه (دختر خدیجه، دختر پیامبر، همسر علی، مادر حسن و حسین، مادر زینب) را می‌شمارد و بلافاصله آن را کافی نمی‌داند؛ با هر تکرار، بزرگی شخصیت فاطمه بیشتر آشکار می‌شود.
- در پایان با تکرار نام «فاطمه، فاطمه است» به اوج می‌رسد و پیام اصلی را می‌رساند: شخصیت فاطمه فراتر از همه‌ی نسبت‌هاست و با هیچ‌یک از آنها توصیف کامل نمی‌شود، بلکه خود او تعریف خودش است.

۴۹ صفحه ۳۳ پژوهش

۴ـ در سوره‌ی مبارکه‌ی «الرحمن» که ۷۸ آیه دارد، آیه‌ای ۳۱ بار تکرار شده است؛ آن آیه‌ی شریفه را همراه با معنایش بنویسید.

آیه‌ی تکرارشونده: **«فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ»**

معنا: «پس کدام‌یک از نعمت‌های پروردگارتان را انکار می‌کنید؟» (خطاب به انسان و جن). تکرار این آیه پس از برشمردن هر نعمت، برای تأکید و یادآوری سپاسگزاری از نعمت‌های خداوند است.

۵۰ صفحه ۳۵ جست‌وجو در متن

۱ـ بیتی از شعر بیابید که دربردارنده‌ی پرسش انکاری باشد.

بیت ششم (مصراع دوم):

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

تو را پرواز بس زود است و دشوار / ز نوکاران که خواهد کار بسیار؟

«پرسش انکاری» پرسشی است که پاسخ آن در خود جمله هست و گوینده با آن، چیزی را انکار می‌کند. اینجا مادر می‌پرسد: «کیست که از تازه‌کاران کار بسیار بخواهد؟» یعنی هیچ‌کس از تازه‌کار، کار زیاد نمی‌خواهد.

۵۱ صفحه ۳۵ جست‌وجو در متن

۲ـ دو واژه پیدا کنید که در آنها جزء «ـَک» معنای «کوچکی و خردی» را برساند.

- شاخک (شاخه‌ی کوچک) ← «پرید از شاخکی بر شاخساری» و «نگَردد شاخک بی‌بن برومند»
- بامک (بام کوچک) ← «گذشت از بامکی بر جو کناری» (بیت دوم)

۵۲ صفحه ۳۵ جست‌وجو در متن

۳ـ بیتی جست‌وجو کنید که در آن، «تشبیه» به کار رفته باشد.

من اینجا چون نگهبانم، تو چون گَنج / تو را آسودگی باید، مرا رنج

در بیت دهم مادر خود را به «نگهبان» و کبوترِ کوچک را به «گَنج» مانند کرده است. ارکان تشبیه: مشبه (من / تو)، مشبه‌به (نگهبان / گنج)، ادات تشبیه (چون). وجه شبه: مراقبت و محافظت از یک سو، ارزشمندی و نیاز به نگهبانی از سوی دیگر.

۵۳ صفحه ۳۵ جست‌وجو در متن

۴ـ بیتی بیابید که در آن، «تضاد» به کار رفته باشد.

من اینجا چون نگهبانم، تو چون گَنج / تو را آسودگی باید، مرا رنج

در مصراع دوم بیت دهم، دو واژه‌ی «آسودگی» و «رنج» با هم تضاد (دو معنای مخالف) دارند. نمونه‌ی دیگر: «جهان را گه بلندی، گاه پستی است» که در آن «بلندی» و «پستی» متضادند.

۵۴ صفحه ۳۵ جست‌وجو در متن

۵ـ از میان واژه‌های زیر جفت‌واژه‌های هم‌معنا را بیابید و روبه‌روی هم بنشانید. (یک جفت واژه‌ی متضاد نیز در این میان هست.)

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

آگاهی ـ استقلال ـ افسوس ـ اندیشیدن ـ بصیرت ـ بُن ـ پذیرفته ـ تأمل ـ تقلا ـ حسرت ـ دمساز ـ راز ـ ریشه ـ سازگار ـ سَر ـ شکوه ـ شیون ـ عجز ـ عطوفت ـ عظمت ـ قدرت ـ کوشش ـ مستجاب ـ مویه ـ مهربانی ـ وابستگی.

واژه	هم‌معنا	واژه	هم‌معنا
آگاهی	بصیرت	افسوس	حسرت
اندیشیدن	تأمل	بُن	ریشه
پذیرفته	مستجاب	تقلا	کوشش
دمساز	سازگار	راز	سَر
شکوه	عظمت	شیون	مویه
عطوفت	مهربانی		

چهار واژه‌ی باقی‌مانده «استقلال، وابستگی، عجز، قدرت» است که دو جفت متضاد می‌سازند: **استقلال ≠ وابستگی** (جفت متضادِ مطرح‌شده در پرسش) و **عجز ≠ قدرت** (ناتوانی در برابر توانایی).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۵۵ صفحه ۳۶ نوشتاری

۱ـ صورت سامان‌یافته‌ی مصراع دوم از بیت هفتم، و هر دو مصراع بیت دوازدهم را بنویسید و «جابه‌جایی ضمیر» را نشان دهید.

- بیت هفتم: «هنوزت نیست پای برزن و بام / هنوزت نوبت خواب است و آرام»
- بیت دوازدهم: «گه از دیوار سنگ آمد، گه از در / گهم سرپنجه خونین شد، گهی سر»

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

بیت هفتم، مصراع دوم: «هنوزت نوبت خواب است و آرام» ← «هنوز نوبتِ خواب و آرامِ **تو** است.» ضمیر «ـت» که در شعر به «هنوز» چسبیده بود، در اصل به «نوبت» (برای تو) مربوط است و هنگام سامان‌دهی جدا شد.

بیت دوازدهم، مصراع اول: «گه از دیوار سنگ آمد، گه از در» ← «گاهی از دیوار و گاهی از در، سنگ (به سویم) آمد.» (در این مصراع ضمیر پیوسته نیست و فقط ترتیب واژه‌ها منظم شد.)

بیت دوازدهم، مصراع دوم: «گهم سرپنجه خونین شد، گهی سر» ← «گاهی سرپنجه‌ام خونین شد، گاهی (هم) سرم (خونین شد).» ضمیر «ـم» که در شعر به «گه» پیوسته بود، در اصل متعلق به «سرپنجه» (و «سر») است؛ پس جابه‌جایی ضمیر رخ داده است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۵۶ صفحه ۳۶ نوشتاری

۲ـ نمودار قافیه‌ی شعر را بکشید و قالب آن را بنویسید.

نمودار قافیه (هر بیت یک قافیه‌ی جدا)

بیت	واژه‌های قافیه	نشانه
۱	پرواز ـ باز	الف الف
۲	شاخساری ـ (جو)کناری/...ـاری	ب ب
۳	نزدیک ـ تاریک	ج ج
۴	ناگاه ـ راه	د د
۵	فریاد ـ داد	ه ه
۶	دشوار ـ بسیار	و و
۷	بام ـ آرام	ز ز
۸	اندوخت ـ آموخت	ح ح
۹	نهادن ـ ایستادن	ط ط
۱۰	گنج ـ رنج	ی ی
۱۱	بستند ـ شکستند	ک ک
۱۲	در ـ سر	ل ل
۱۳	دمساز ـ باز	م م
۱۴	آسمانی ـ زندگانی	ن ن
۱۵	برومند ـ پند	س س

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

دو مصراع هر بیت هم‌قافیه‌اند و قافیه در بیت بعد تغییر می‌کند (الف الف / ب ب / ج ج / ...). **قالب شعر: مثنوی.**

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۵۷ صفحه ۳۶ نوشتاری

۳ـ با توجه به بخش‌های واژه‌ی «خشکبار» معنای دقیق آن را بنویسید.

«خشکبار» از دو بخش «خشک» + «بار» ساخته شده است. «بار» در اینجا مخفف «بَر» و به معنای «میوه» است (مانند «برومند»). پس خشکبار یعنی «میوه‌های خشک‌شده» مانند کشمش، برگه‌ی زردآلو، انجیر خشک و توت خشک.

۵۸ صفحه ۳۶ نوشتاری

۴ـ هفت واژه بنویسید که در آنها «مند» معنای «دارنده» را برساند.

«مند» یعنی دارنده؛ نمونه‌ها: هنرمند (دارنده‌ی هنر)، دانشمند (دارنده‌ی دانش)، خردمند (دارنده‌ی خرد)، ثروتمند (دارنده‌ی ثروت)، نیازمند (دارنده‌ی نیاز)، بهره‌مند (دارنده‌ی بهره)، سودمند (دارنده‌ی سود). نمونه‌های دیگر: دردمند، نیرومند، آبرومند.

۵۹ صفحه ۳۷ جست‌وجو در متن

ـ مترادف واژه‌های ردیف «آ» و متضاد واژه‌های ردیف «ب» را در حکایت پیدا کنید.

آ. ای، برآورده، به خاطر، مشقت، رتبه، عارفان:

ب. آسان، ناراضی، موافقت، انتها:

ردیف آ: واژه	مترادف در حکایت	ردیف ب: واژه	متضاد در حکایت
ای	یا (یا رب)	آسان	دشوار
برآورده	مستجاب	ناراضی	خشنود
به خاطر	از بهر	موافقت	مخالفت
مشقت	رنج	انتها	ابتدا
رتبه	درجت (درجه)		
عارفان	اولیا		

نمونه‌هایی از متن حکایت: «ابتدای کار تو چگونه بود؟»، «مخالفت با خواهش مادر برایم دشوار بود»، «رنج از بهر خدای بکش»، «تو از وی خشنود باش و درجتش، درجه‌ی اولیا گردان»، «دعای مادرم مستجاب شد».

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۰ صفحه ۳۷ جست‌وجو در متن

ـ امروزه به جای «خون اندر آن خشک شده بود» چه تعبیری به کار می‌بریم؟

امروزه می‌گوییم: «**دستم بی‌حس (کرخت) شده بود**» یا «**خون در آن جریان نداشت**»؛ یعنی دست زیر سر مادر آن‌قدر بی‌حرکت مانده بود که خون به آن نمی‌رسید و بی‌حس شده بود.

۶۱ صفحه ۴۲ املای فارسی

۱ـ در این بخش از داستان سیاوش «نمره‌های درخشان» کنایه از چیست؟ بر این اساس، برای نامیدن «آدم خسیس» از چه کنایه‌ای بهره می‌گیریم؟

«از اون طرف با این نمره‌های درخشان آبروی خودتو می‌بری.» (سخن مادر سیاوش)

مادر سیاوش این جمله را از روی طعنه می‌گوید و منظورش عکس معنای ظاهری آن است: «نمره‌های درخشان» کنایه (طعنه) از **نمره‌های ضعیف و پایین** (در حدّ ۱۵ برای دانش‌آموزی که انتظار نمره‌ی بهتر دارد) است.

بر همین اساس، برای «آدم خسیس» می‌توان به طعنه گفت: «**حاتم‌طایی**» یا «**آدم دست‌ودل‌باز**» یا «چه بخشنده‌ای!»؛ یعنی کسی را با صفتِ ضدِ ویژگی‌اش می‌نامیم. (کنایه‌های معمولی برای آدم خسیس: «دست‌ودل‌تنگ»، «چشم‌تنگ».)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۶۲ صفحه ۴۲ املای فارسی

۲ـ سیاوش خود را رستم دستان در هفت‌خان پنداشته است (خان، در این واژه شکل دیگری از «خانه» است و معنای منزل و مرحله دارد؛ ازاین‌رو باید آن را با همین املا بنویسیم، نه به صورت «خوان» که معنای سفره یا سینی بزرگ غذا دارد). درباره‌ی داستان هفت‌خان در شاهنامه‌ی فردوسی چه می‌دانید؟

کاووس، پادشاه ایران، در مازندران اسیر دیو سپید شد و نابینا گردید. رستم به فرمان او با رخش از راهی دشوار به مازندران رفت و در راه، هفت مرحله (هفت‌خان) خطرناک را از سر گذراند:

1. خان اول: رخش با شیری که به رستم حمله کرده بود می‌جنگد و آن را می‌کشد.
2. خان دوم: عبور از بیابان بی‌آب و گرم و یافتن آب با راهنمایی قوچ.
3. خان سوم: نبرد با اژدها و کشتن آن.
4. خان چهارم: کشتن زن جادوگر.
5. خان پنجم: به‌بندکشیدن اولاد (نگهبان راه) و گرفتن راهنمایی از او.

ایران توشه

6. خان ششم: نبرد با ارژنگ دیو و کشتن او.

7. خان هفتم: کشتن دیو سپید و درآوردن جگر او که خونش، چشم کاووس و سربازان ایرانی را بینا کرد.

رستم با پیروزی در هفت‌خان، کاووس را آزاد کرد.

۶۳ صفحه ۴۲ املای فارسی

۱ـ در شعر سیاوش دو تشبیه بیابید.

- «دو چشمانم ... چو جیحون شد»: چشم‌های سیاوش (از اشک) به رود پرآب جیحون مانند شده است.
- «سرم مبهوت و گردنده چو گردون شد»: سرِ گیج و چرخان او به آسمان (گردون) تشبیه شده است.
- «سرم تاس و درخشنده چو هامون شد»: سرِ بی‌مو و براق او به بیابان صاف (هامون) مانند شده است.

(هر دوتا از این سه نمونه کافی است.)

۶۴ صفحه ۴۲ املای فارسی

۲ـ در دست‌نوشته‌ی شعر سیاوش چه نادرستی‌های املایی می‌بینید؟

با توجه به دست‌نوشته، نادرستی‌ها بیشتر از نوع جدانویسی و نیم‌فاصله است، مانند:

- «ازین» که باید «از این» نوشته شود.
- «بیحاصل» که باید «بی‌حاصل» نوشته شود.
- «دلم خستی»، «عذابستی»، «عارستی» و مانند آنها که باید «خسته‌ای/خستی»، «عذاب هستی (عذابی)» و ... با رعایت جدانویسی نوشته شوند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۶۵ صفحه ۴۵ جست‌وجو در متن

۱ـ به جز دو نمونه‌ای که در واژه‌شناسی آورده‌ایم، یک واژه‌ی جمع شکسته یا مکسر بیابید.

نمونه‌های جمع شکسته: **اشیا** (شیء)، **امور** (امر)، **احوال** (حال)، **اسرار** (سرّ)، **اخبار** (خبر)، **کتب** (کتاب)، **ارواح** (روح). (دو نمونه‌ی درس: قبور و اوقات.)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۶ صفحه ۴۵ جست‌وجو در متن

۲ـ سه جفت واژه‌ی هم‌معنا پیدا کنید (نمونه: راحت و آرام).

- شاد و خوشحال
- زیبا و قشنگ
- خطا و اشتباه

۶۷ صفحه ۴۵ نوشتاری

۱ـ واژه‌ی «الکی» از ترکیب «الک» + «ی» ساخته شده است؛ و معنای «بیهوده، بدون هدف مشخص» دارد. به نظر شما این معنا چه ارتباطی با واژه‌ی الک دارد؟

الک وسیله‌ای با سوراخ‌های فراوان است که هرچه درون آن بریزیم، از آن می‌گذرد و چیزی در آن نمی‌ماند (مثلاً اگر با آن آب بردارند، آب نمی‌ماند). کاری که نتیجه و حاصلی نداشته باشد، مانند آب برداشتن با الک است؛ از این‌رو «الکی» یعنی بیهوده و بی‌نتیجه (مانند «آب در هاون کوبیدن»).

۶۸ صفحه ۴۵ ژرف‌اندیشی

۲ـ شعر خیام را یک بار دیگر بخوانید و بگویید از دید شما، آیا شاعر آینده‌نگری را بیهوده قلمداد کرده است؟

به نظر من خیر. خیام می‌گوید از گذشته‌ای که رفته و آینده‌ای که هنوز نیامده، بیهوده غم و نگرانی نداشته باشیم و عمر خود را بر باد ندهیم؛ یعنی «حالِ خوش» را دریابیم. این توصیه به معنای نادیده‌گرفتن برنامه‌ریزی و آینده‌نگری نیست، بلکه می‌گوید نگرانیِ بیش‌ازحد درباره‌ی آینده نباید لحظه‌های ارزشمند امروز را از ما بگیرد. آینده‌نگری درست، یعنی امروز کار درست انجام دادن و با آرامش زیستن.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۶۹ صفحه ۴۵ ژرف‌اندیشی

۳ـ شعری را که در تصویر این درس بر سنگ حک شده است، بخوانید و با این بیت حافظ مقایسه کنید.

بنشین بر لب جوی و گذر عمر ببین / کاین اشارت ز جهان گذران ما را بس

بیت حافظ می‌گوید: کنار جوی بنشین و گذشتنِ عمر را (مانند آب روان) تماشا کن؛ همین نشانه از جهان گذرا برای ما بس است. مفهوم آن «گذرا بودن عمر و دنیا» و پندِ غنیمت‌شمردن لحظه‌هاست.

شعر حک‌شده بر سنگ نیز مانند شعر خیام و بیت حافظ، دربارهٔ گذر سریع عمر و ارزش لحظه‌ی اکنون است.
شباهت: هر دو به گذرا بودن زندگی و اغتنام فرصت توجه می‌دهند؛ تفاوت: حافظ با تصویر «آب جوی روان» این گذر را نشان می‌دهد و سنگ‌نوشته با زبان و تصویر خودش همین پیام را می‌رساند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۷۰ صفحه ۴۷ روان‌خوانی

ـ هریک از جمله‌هایی که در پی آمده است، در توصیف کدام بنای تاریخی یا منطقه‌ی شهر اصفهان در سفرنامه‌ی مجید است؟

۱ـ مردابی در جنوب شرقی اصفهان که زاینده‌رود در آن می‌ریزد:

۲ـ کاخ سلطنتی شش‌طبقه‌ی دوره‌ی صفویه در اصفهان که برای پذیرایی از سفیران و مهمانان رسمی کاربرد داشته است:

۳ـ بنایی بیرون شهر اصفهان بر روی آرامگاه یکی از عارفان؛ دارای دو مناره در دو سوی یک چهارتاقی که وقتی یکی از مناره‌ها را بجنبانند، دیگری به جنبش درآید:

۴ـ خیابانی در مرکز شهر اصفهان در دو سوی سی‌وسه‌پل به صورت دو سواره‌رو با پیاده‌روهایی در وسط در دو سوی آن:

۵ـ کاخ دوران صفوی در اصفهان دارای صحنه‌های نقاشی و تزئینات معماری:

۶ـ مسجدی در شرق میدان نقش جهان که برای بزرگداشت روحانی‌ای لبنانی که به دعوت شاه عباس به ایران آمد و به درس گفتن و نمازگزاری پرداخت، بنا شد:

شماره	پاسخ
۱	باتلاق گاوخونی
۲	کاخ عالی‌قاپو
۳	منارجنبان (آرامگاه عمو عبدالله)
۴	خیابان چهارباغ
۵	کاخ چهل‌ستون
۶	مسجد شیخ لطف‌الله

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۷۱ صفحه ۴۸ روان‌خوانی

ـ در کتاب فارسی سال‌های چهارم، پنجم و ششم دبستان چه داستان‌هایی از هوشنگ مرادی کرمانی خوانده‌اید؟

پاسخ شخصی است و به درس‌هایی بستگی دارد که در دبستان خوانده‌اید. هوشنگ مرادی کرمانی نویسنده‌ی «قصه‌های مجید» است و در کتاب‌های فارسی دبستان چند درس از او خوانده‌ایم؛ مانند بخش‌هایی برگرفته از «قصه‌های مجید» (با شخصیت مجید و خاطره‌های کودکی نویسنده). نام درس‌ها را از فهرست کتاب‌های فارسی خود بنویسید.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۷۲ صفحه ۴۸ روان‌خوانی

۱ـ مایه‌های طنز در همه‌ی داستان‌های «قصه‌های مجید» به چشم می‌خورد. از دید شما در کدام بخش از «سفرنامه‌ی اصفهان» طنز آشکارتر است؟

پاسخ نمونه: از دید من طنز آشکارتر در بخش‌هایی است که مجید با ساده‌دلی و زبان کودکانه‌اش، چیزهای شگفت‌انگیز سفر (مانند بناهای تاریخی و رفتار راننده و همسفران) را توصیف می‌کند و با نگاه صادقانه‌اش، موقعیت‌های خنده‌دار می‌سازد؛ مثلاً وقتی سخنان و رفتارهای غیرمنتظره‌ی اکبرآقا و واکنش‌های مجید را می‌خوانیم، لبخند می‌زنیم. (برای پاسخ دقیق، یکی از بخش‌های خنده‌دار متن درس را نام ببرید و دلیل بیاورید.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۷۳ صفحه ۴۸ روان‌خوانی

۲ـ به نظر شما آیا رفتار و گفتار اکبرآقا مانند همه‌ی راننده‌کامیون‌هاست یا ویژگی‌های منحصربه‌فرد هم دارد؟

پاسخ نمونه: اکبرآقا ویژگی‌های مشترک با بسیاری از رانندگان کامیون دارد (زبان ساده و صمیمی، آشنایی با جاده‌ها و مسافرت‌های طولانی، خونگرمی و شوخ‌طبعی)، اما ویژگی‌های منحصربه‌فرد هم دارد: مهربانی و دلسوزی نسبت به مجید، شوخی‌ها و سخنان خاص خودش، و رفتارهایی که او را از دیگر رانندگان متمایز می‌کند. همین ویژگی‌ها او را به شخصیتی به‌یادماندنی در داستان تبدیل کرده است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

گام به گام فارسی تکمیلی هفتم - فصل چهارم

نصیحت امام (ره)، کلاس ادبیات و عهد و پیمان

فهرست

۷۴ صفحه ۵۵ · جست‌وجو در متن — منادا همراه با نشانه‌ی ندا ۴۴

۷۵ صفحه ۵۵ · جست‌وجو در متن — واژه‌ای با تعریف داده‌شده (ضریح) ۴۴

۷۶ صفحه ۵۵ · جست‌وجو در متن — واژه‌ی عطش ۴۴

۷۷ صفحه ۵۵ · نوشتاری — مترادف فارسی واژه‌های عربی ۴۴

۷۸ صفحه ۵۵ · نوشتاری — مترادف تک‌بخشی فعل‌های دوبخشی ۴۵

۷۹ صفحه ۵۵ · نوشتاری — کوته‌نوشت‌ها ۴۵

۸۰ صفحه ۵۵ · نوشتاری — بزرگانی با لقب علامه ۴۶

۸۱ صفحه ۵۵ · نوشتاری — خاطره‌ی تلخ کودکی و شعر زنگ آفرینش ۴۶

۸۲ صفحه ۵۷ · نوشتاری — جمع مکسر در «مرواریدی در صدف» ۴۶

۸۳ صفحه ۵۷ · نوشتاری — شعر سنگ مزار پروین اعتصامی (مقدمه) ۴۷

۸۴ صفحه ۵۸ · نوشتاری — شعر پروین ـ آ) واژه‌ی مناسب ۴۷

۸۵ صفحه ۵۸ · نوشتاری — شعر پروین ـ ب) مفاخره ۴۸

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۸۶ صفحه ۵۸ · نوشتاری — شعر پروین ـ پ) جابه‌جایی ضمیر ۴۸

۸۷ صفحه ۵۸ · نوشتاری — هم‌معنا، هم‌خانواده و متضاد ۴۹

۸۸ صفحه ۵۹ · نوشتاری — آثار ویکتور هوگو ۵۰

۸۹ صفحه ۵۹ · نوشتاری — دو معنای «زندگی حسابی» ۵۰

۹۰ صفحه ۵۹ · نوشتاری — جزء «ـچه» و «ـیچه» (کوچکی) ۵۰

۹۱ صفحه ۵۹ · نوشتاری — متضاد «چشم از جهان فروبست» ۵۰

۹۲ صفحه ۵۹ · نوشتاری — معنای قدیم «مرغ» (پرنده) ۵۱

۹۳ صفحه ۵۹ · نوشتاری — سامان‌دادن بیت پایانی قطعه‌ی صفحه‌ی ۹۴ کتاب درسی ۵۱

۹۴ صفحه ۶۱ · نوشتاری — متضاد نقص ۵۱

۹۵ صفحه ۶۱ · نوشتاری — نمودار قافیه‌ها ۵۲

۹۶ صفحه ۶۱ · نوشتاری — بیت‌های درون کمانک و قالب شعر ۵۲

۹۷ صفحه ۶۱ · نوشتاری — رنگ‌هایی با «ی» نسبت ۵۳

۹۸ صفحه ۶۱ · نوشتاری — محتوای گل و گل و زیبایی شکفتن ۵۳

۹۹ صفحه ۶۳ · نوشتاری — آرایش الفبایی واژه‌ها ۵۳

۱۰۰ صفحه ۶۹ · جست‌وجو در متن — مترادف واژه‌ها ۵۴

۱۰۱ صفحه ۶۹ · جست‌وجو در متن — تشبیه در متن «عهد و پیمان» ۵۴

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۰۲ صفحه ۶۹ · نوشتاری — تکرار فعل در جمله ۵۵

۱۰۳ صفحه ۶۹ · نوشتاری — مفهوم‌های چهارگانه‌ی فعل ۵۵

۱۰۴ صفحه ۷۰ · نوشتاری — مقایسه‌ی فعل‌ها از نظر مفهوم‌های چهارگانه ۵۶

۱۰۵ صفحه ۷۵ · تمرین داستان سیاوش — سجع در بیانیه‌ی سیاوش ۵۶

۱۰۶ صفحه ۷۵ · تمرین داستان سیاوش — ضرب‌المثل در متن داستان ۵۶

۱۰۷ صفحه ۷۶ · تمرین داستان سیاوش — وزن شعر تازه‌ی سیاوش ۵۷

۱۰۸ صفحه ۷۶ · تمرین داستان سیاوش — تعلیق در داستان ۵۷

۱۰۹ صفحه ۷۷ · پژوهش — مقایسه‌ی پویانمایی «افسانه‌ی ماردوش» با شاهنامه ۵۸

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۷۴ صفحه ۵۵ جست‌وجو در متن

۱ـ منادایی همراه با نشانهٔ ندا پیدا کنید.

«منادا» کسی یا چیزی است که او را صدا می‌زنیم و «نشانه‌ی ندا» واژه‌ی «ای» است که پیش از آن می‌آید. نمونه‌ی ساده از این نوع: «**ای عزیز**» / «**ای فرزند**» (در متن درس، هر جا امام یا گوینده‌ای مخاطب خود را با «ای ...» صدا زده، همان منادا است).

ساختار آن: ای (نشانه‌ی ندا) + عزیز (منادا).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۷۵ صفحه ۵۵ جست‌وجو در متن

۲ـ واژه‌ای با این تعریف بیابید: سازه‌ای از فلز یا چوب به شکل مکعب که بر آرامگاه امامان و دیگر بزرگان می‌سازند.

واژه‌ی مورد نظر «**ضریح**» است؛ سازه‌ی فلزی یا چوبی مشبک که پیرامون قبر امامان و بزرگان قرار می‌دهند.

۷۶ صفحه ۵۵ جست‌وجو در متن

۳ـ واژه‌ای که در اصل به معنای «تشنگی زیاد» است و معنای «شوق بسیار برای داشتن یا دستیابی به چیزی» نیز دارد:

«**عطش**» (تشنگی بسیار)؛ در معنای مجازی: شوق و اشتیاق زیاد، مانند «عطش دانستن» یا «عطش یادگیری».

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۷۷ صفحه ۵۵ نوشتاری

۱ـ مترادف فارسی این واژه‌های عربی را بنویسید.

سلامت: سعادت: ترقّی: تنفر: اخلاص:

واژه‌ی عربی	مترادف فارسی
سلامت	تندرستی
سعادت	خوشبختی
ترقّی	پیشرفت
تنفر	بیزاری
اخلاص	صمیمیت، یکدلی، پاک‌دلی

۷۸ صفحه ۵۵ نوشتاری

۲ـ مترادف تک‌بخشی این فعل‌های دوبخشی چیست؟

سعی کنید: انتخاب کرد: عطا کند:

فعل دوبخشی	فعل تک‌بخشی
سعی کنید	بکوشید
انتخاب کرد	برگزید
عطا کند	ببخشد

۷۹ صفحه ۵۵ نوشتاری

۳ـ «(ره)» و «(س)» نشانه‌های اختصاری (کوته‌نوشت) چه عبارت‌هایی است؟

- «(ره)» کوته‌نوشت **«رحمةُالله علیه»** است (درود و رحمت خدا بر او) و درباره‌ی بزرگان درگذشته می‌آید؛ مانند «امام خمینی (ره)».
- «(س)» کوته‌نوشت **«سلام‌الله علیها»** است (درود خدا بر او) و درباره‌ی حضرت فاطمه‌ی زهرا (س) به کار می‌رود.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت
irantooshe.ir

۸۰ صفحه ۵۵ نوشتاری

۴ـ «علامه» به معنای «بسیاردانشمند» و لقب کسی است که در رشته‌ای از دانش‌های بشری آگاهی بسیار و همه‌جانبه دارد. به جز علامه جعفری، چه بزرگانی را می‌شناسید که چنین لقبی داشته‌اند؟

- علامه طباطبایی (نویسنده‌ی تفسیر المیزان)
- علامه مجلسی (نویسنده‌ی بحارالانوار)
- علامه دهخدا (نویسنده‌ی لغت‌نامه)
- علامه امینی (نویسنده‌ی الغدیر)
- علامه حلی، علامه قزوینی، علامه همایی

۸۱ صفحه ۵۵ نوشتاری

۵ـ خاطرهٔ تلخ روزهای کودکی علامه جعفری، یادآور کدام بند از شعر «زنگ آفرینش» است؟

خاطره‌ی تلخ علامه جعفری از دوران کودکی، دشواری‌ها و سختی‌ها و محرومیت‌های کودکی او را نشان می‌دهد. در شعر «زنگ آفرینش» بندی که از سختی‌ها، غم و رنج کودکِ بی‌پناه و محروم یاد می‌کند، یادآور این خاطره است؛ یعنی بندی که شاعر در آن از اشک و ناله‌ی کودکی بی‌مادر/نیازمند سخن می‌گوید و ما را به یاری رساندن به او فرامی‌خواند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۸۲ صفحه ۵۷ نوشتاری

۱ـ یک واژه‌ی جمع شکسته (مکسر) در «مرواریدی در صدف» بیابید و مفردش را بنویسید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

جمع مکسر یا «شکسته» جمعی است که با «ـان» و «ـات» ساخته نمی‌شود و صورت واژه در آن تغییر می‌کند. نمونه: **اشعار** (مفرد: شعر)؛ نمونه‌های دیگر: «اوقات» (وقت)، «افکار» (فکر)، «آثار» (اثر)، «ادبا» (ادیب).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۸۳ صفحه ۵۷ نوشتاری

۲ـ شعری را که در پی آوردیم، پروین اعتصامی برای سنگ مزار خود سروده است. شعر را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید.

پاسخ پرسش‌های این شعر (جای‌گذاری واژه‌ها، مفاخره و جابه‌جایی ضمیر) در صفحه‌ی بعد آمده است. شعر کامل با واژه‌های جا افتاده:

- این که خاک سیهش بالین است، / اختر چرخ ادب پروین است
- گرچه جز تلخی از ایام ندید، / هرچه خواهی سخنش **شیرین** است
- صاحب آن همه گَفتار، امروز / سائل فاتحه و **یاسین** است
- دوستان به که ز وی یاد کنند / دل بی‌دوست، دلی **غمگین** است
- خاک در دیده بسی جان‌فرساست / سنگ بر سینه بسی **سنگین** است
- هر که را چشم حقیقت‌بین است / بیند این بستر و **عبرت** گیرد
- هر که باشی و ز هر جا برسی / آخرین منزل هستی این است
- آدمی هرچه توانگر باشد / چون بدین نقطه رسد، **مسکین** است
- اندر آنجا که قضا حمله کند / چاره تسلیم و ادب، تمکین است
- زادن و کشتن و پنهان کردن / دهر را رسم و ره **دیرین** است
- خرّم آن کس که در این **محنت**گاه / خاطری را سبب تسکین است

۸۴ صفحه ۵۸ نوشتاری

آـ با توجه به معنا، واژه‌ی مناسب را از میان واژگان زیرین بیابید و در جاهای تهی بنشانید. (یک واژه، افزوده است)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

سنگین، غمگین، دیرین، شیرین، مسکین، نفرین، یاسین، قوت، محنت، عبرت

واژه	جای آن در شعر
شیرین	هرچه خواهی سخنش ..... است
یاسین	سائل فاتحه و ..... است
غمگین	دل بی‌دوست، دلی ..... است
سنگین	سنگ بر سینه بسی ..... است
عبرت	بیند این بستر و ..... گیرد
مسکین	چون بدین نقطه رسد، ..... است
دیرین	دهر را رسم و ره ..... است
محنت	که در این ..... گاه

واژه‌های «نفرین» و «قوت» در شعر جایی ندارند و اضافه‌اند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۸۵ صفحه ۵۸ نوشتاری

ب ـ اگر شاعر در بیتی از خود و شعرش ستایش کند، در اصطلاح ادبی «مفاخره» نام دارد. اکنون شما در این شعر بیتی را نشان دهید که مفاخره داشته باشد و بنویسید شاعر چگونه از خود ستایش کرده است.

این که خاک سیهش بالین است، / اختر چرخ ادب پروین است

در بیت نخست، پروین خود را «ستاره‌ی آسمانِ ادب» نامیده است (استعاره و تشبیه: ادب به آسمان و پروین به ستاره مانند شده)؛ یعنی او را درخشان‌ترین و والاترین چهره‌ی ادب می‌داند. همچنین در بیت دوم می‌گوید «هرچه خواهی سخنش شیرین است»؛ یعنی شعر او سراسر شیرین و دل‌نشین است.

۸۶ صفحه ۵۸ نوشتاری

پ ـ مصراعی بیابید که در آن «جابه‌جایی ضمیر» رخ داده باشد؛ آنگاه پس از بازگردانی ضمیر به جایگاه اصلی، مصراع را سامان دهید.

مصراع «این که خاک سیهش بالین است»: ضمیر «ـش» به «سیه» چسبیده است، ولی در اصل به «بالین» مربوط است (بالینِ او).

پس از سامان‌دهی: «این که خاکِ سیه، بالینِ **او** است» یا «این که بالینش خاک سیاه است».

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir

۸۷ صفحه ۵۸ نوشتاری

۳ـ از میان واژه‌های زیر جفت‌های هم‌معنا، هم‌خانواده و متضاد را بیابید و روبه‌روی هم بیاورید.
آسایش ـ احتیاج ـ اضطراب ـ اعجاب ـ بی‌خبری ـ بیزاری ـ پیشرفت ـ ترتیب ـ تردید ـ ترقّی ـ تشویق ـ تنفّر ـ جفا ـ حیات ـ رهگذر ـ زندگی ـ زیارتگاه ـ ستم ـ سودمند ـ شگفتی ـ شوق ـ عابر ـ غفلت ـ فراغت ـ محتاج ـ مرتّب ـ مزار ـ مصاحبت ـ مفید ـ نگرانی ـ وجد ـ همنشینی ـ هیجان ـ یقین.

جفت‌های هم‌معنا

واژه	هم‌معنا	واژه	هم‌معنا
آسایش	فراغت	اضطراب	نگرانی
اعجاب	شگفتی	بی‌خبری	غفلت
بیزاری	تنفّر	پیشرفت	ترقّی
جفا	ستم	حیات	زندگی
رهگذر	عابر	زیارتگاه	مزار
سودمند	مفید	مصاحبت	همنشینی
وجد	هیجان		

جفت‌های هم‌خانواده و متضاد

نوع	جفت اول	جفت دوم
هم‌خانواده	ترتیب : مرتّب	احتیاج : محتاج
هم‌خانواده	تشویق : شوق	
متضاد	تردید : یقین	

توضیح: واژه‌های هم‌خانواده از یک ریشه‌اند (رتب، حوج، شوق)؛ «تردید» و «یقین» معنای مخالف دارند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۸۸ صفحه ۵۹ نوشتاری

۱ـ دو اثر مشهور از ویکتور هوگو، شاعر و نویسنده‌ی فرانسه در سده‌ی نوزدهم میلادی نام ببرید.

«بینوایان» (لُه میزرابل) و «گوژپشت نوتردام» (کلیسای نوتردام).

۸۹ صفحه ۵۹ نوشتاری

۲ـ دو معنایی که از عنوان «زندگی حسابی» برمی‌آید، چیست؟

- زندگی با «حساب‌وکتاب»؛ یعنی زندگی منظم، حساب‌شده، دارای برنامه و دقت در خرج و درآمد.
- زندگی «حسابی»؛ یعنی زندگی درست، شایسته، سر و سامان‌دار و در شأن آدم‌های «حسابی» (مانند «آدم حسابی»).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۹۰ صفحه ۵۹ نوشتاری

۳ـ افزودن جزء «چه» به واژه، به آن معنای «خردی و کوچکی» می‌افزاید (مانند: باغچه)؛ پنج واژه بنویسید که «چه» در پایانشان بیاید و چنین معنایی بیفزاید. جزء «ـیچه» صورت دیگری از «چه» است که آن هم معنای کوچکی به واژه اضافه می‌کند. در کدام واژه این جزء به کار رفته است؟

پنج واژه: **دخترچه** (دختر کوچک)، **کتابچه** (کتاب کوچک)، **دریاچه** (دریای کوچک)، **صندوقچه** (صندوق کوچک)، **قالیچه** (قالی کوچک)؛ نمونه‌های دیگر: حوضچه، نامچه.

جزء «ـیچه» در واژه‌ی **«ماهیچه»** (ماهی + ـچه؛ ماهی‌ی کوچک) و «باغیچه» (باغ کوچک) به کار رفته است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۹۱ صفحه ۵۹ نوشتاری

۴ـ متضاد دقیق عبارت «چشم از جهان فروبست»، چیست؟

«چشم از جهان فروبست» یعنی مرد و از دنیا رفت. متضاد دقیق آن: **«چشم به جهان گشود»** (به دنیا آمد، متولد شد).

۹۲ صفحه ۵۹ نوشتاری

۵ـ در واژه‌شناسی «کلاس ادبیات» خواندید که در واژه‌ی «مرغک» مرغ معنای پرنده دارد. در فارسی کهن غالباً مرغ چنین معنایی داشته و به معنای هر نوع پرنده به کار می‌رفته است.

ـ معنای قدیم مرغ در ساختمان کدام واژه‌های امروزی هنوز باقی مانده است؟

ـ آیا می‌دانید در گذشته برای مرغ امروزی (مرغ در برابر خروس) چه واژه‌هایی کاربرد داشته است؟

الف) مرغ‌ماهی‌خوار، مرغ‌مگس‌خوار، مرغ‌دریایی، مرغابی (مرغ + آب)، مرغزار (جای پرندگان و چمن)، و واژه‌ی «مرغان» و «مرغک».

ب) در گذشته برای مرغ خانگی واژه‌هایی مانند «کرک» و «ماکیان» (و برای نوع نر «خروس» یا «خروسک») به کار می‌رفته است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۹۳ صفحه ۵۹ نوشتاری

۶ـ بیت پایانی از قطعه‌ی صفحه‌ی ۹۴ کتاب درسی را سامان دهید.

برای سامان‌دادن بیت، سه کار انجام می‌دهیم: ۱) مصراع‌ها را با همان ترتیب بنویسیم؛ ۲) واژه‌ها را به ترتیب دستوری فارسی (نهاد، مفعول، متمم، فعل) بچینیم؛ ۳) ضمیرهای پیوسته‌ی جابه‌جا شده را به جای اصلی‌شان ببریم و حذف‌های شعری (فعل یا حرف اضافه) را بازگردانیم. سپس معنای بیت را به نثر روان می‌نویسیم.

چون متن بیت پایانی قطعه (در کتاب درسی اصلی) در دست نیست، نمونه‌ی کلی بالا ارائه شد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۹۴ صفحه ۶۱ نوشتاری

ـ واژه‌ای متضاد با «نقص» پیدا کنید.

«کمال» (متضاد نقص)؛ در شعر نیز آمده است: «کمالِ همنشین در من اثر کرد».

۹۵ صفحه ۶۱ نوشتاری

۱ـ نمودار قافیه‌های شعر را رسم کنید.

شعر چهار بند دارد. در هر بند، چهار مصراعِ نخست با هم هم‌قافیه‌اند و بیتی از سعدی (که قافیه‌ی مصراع دومش «ـستم» است) به آن پیوند می‌خورد:

بند	واژه‌های قافیه	نمودار
۱	سوزی، پاره‌دوزی، عجوزی، روزی ← دستم	الف الف الف الف ← ب
۲	خمیری، حریری، دل‌پذیری، عبیری ← مستم	ج ج ج ج ← ب
۳	آزمودم، نمودم، شنودم، بودم ← نشستم	د د د د ← ب
۴	کرد، کرد، کرد، کرد ← هستم	ه ه ه ه ← ب

(قافیه‌ی پایانی بیت‌های سعدی در هر بند، «دستم، مستم، نشستم، هستم» با «ـستم» هم‌قافیه‌اند.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۹۶ صفحه ۶۱ نوشتاری

۲ـ بیت‌هایی را که درون کمانک جای گرفته است، زیر هم بنویسید. شعری از سعدی به دست می‌آید که از دیباچه‌ی گلستان است؛ قالب شعر به دست آمده چیست؟

- گلی خوشبوی در حمام روزی / رسید از دست محبوبی به دستم
- بدو گفتم که مشکی یا عبیری / که از بوی دل‌آویز تو مستم
- بگفتا من گلی ناچیز بودم / ولیکن مدتی با گل نشستم
- کمال همنشین در من اثر کرد / وگرنه من همان خاکم که هستم

قالب این شعر **قطعه** است؛ زیرا فقط مصراع‌های دوم هر بیت هم‌قافیه‌اند (دستم، مستم، نشستم، هستم) و مصراع اول بیت نخست قافیه ندارد، و موضوع یکپارچه دارد.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۹۷ صفحه ۶۱ نوشتاری

۳ـ در واژه‌شناسی آموختید که رنگ مشکی منسوب به مُشک (= مِشک) است؛ دست‌کم هفت رنگ نام ببرید که در پایان «ی» نسبت داشته باشد.

آبی (منسوب به آب)، نارنجی (نارنج)، طلایی (طلا)، نقره‌ای (نقره)، قهوه‌ای (قهوه)، خاکستری (خاکستر)، سرمه‌ای (سرمه)، لیمویی (لیمو)، فیروزه‌ای، نخودی، کرمی، گلی.

۹۸ صفحه ۶۱ نوشتاری

ـ محتوای شعر «گَل و گِل» با کدام بخش از «زیبایی شکفتن» نزدیک است؟ چرا؟

محتوای شعر «گَل و گِل»، تأثیر هم‌نشینی با خوبان و فروتنی است؛ گِلِ ناچیز با همنشینی با گَل خوشبو شد. این مضمون به بخشی از «زیبایی شکفتن» نزدیک است که در آن از رشد، شکفتن و خوشبو شدن در کنار بهار و گل‌ها و تأثیر پذیرفتن انسان از زیبایی و خوبی پیرامونش سخن می‌رود؛ زیرا در هر دو، زیبایی و ارزش حاصل پیوند با زیبایی دیگران است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۹۹ صفحه ۶۳ نوشتاری

*** واژه‌های زیر را که از فرهنگ سخن برگزیده‌ایم، با آرایش الفبایی پشت‌سرهم بچینید:**

سرپنجه ـ شامل ـ زمینه ـ ستودن ـ سیاق ـ زدودن ـ ستیزه ـ شوم‌اختر ـ سپهر ـ شامخ ـ سپند ـ شبهه ـ ستور.

1. ○ زدودن
2. ○ زمینه
3. ○ سپند
4. ○ سپهر
5. ○ ستودن
6. ○ ستور
7. ○ ستیزه
8. ○ سرپنجه
9. ○ سیاق
10. ○ شامخ

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۱. ○ شامل

۱۲. ○ شبهه

۱۳. ○ شوم‌اختر

دلیل: «زدودن» پیش از «زمینه» (د پیش از م)؛ «سپند» پیش از «سپهر» (ن پیش از ه)؛ «ستودن، ستور، ستیزه» (حرف چهارم: د، ر، ی)؛ سپس «سرپنجه» و «سیاق»؛ در گروه «ش»: شامخ، شامل، شبهه، شوم‌اختر.

۱۰۰ صفحه ۶۹ جست‌وجو در متن

۱ـ مترادف واژه‌های «درنگ»، «گریبان»، «سفارش»، «فروتن» و متعهد را پیدا کنید.

واژه	مترادف
درنگ	مکث، تأمل، توقف
گریبان	یقه
سفارش	توصیه، اندرز
فروتن	متواضع، افتاده
متعهد	پایبند، ملتزم

۱۰۱ صفحه ۶۹ جست‌وجو در متن

۲ـ تشبیهی در متن «عهد و پیمان» بیابید.

در عبارت «یک‌باره **موج جمعیت**، رجایی را از جا کند و برد» تشبیه به کار رفته است: «جمعیت» (مشبه) به «موج دریا» (مشبه‌به) مانند شده است (اضافه‌ی تشبیهی). وجه شبه: فراوانی و حرکت پرقدرت و نیرومند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه راهی برای موفقیت

۱۰۲ صفحه ۶۹ نوشتاری

۱ـ در عبارت «یک‌باره موج جمعیت، رجایی را از جا کند و برد و برد» تکرار فعل چه مفهومی را می‌رساند؟ دو عبارت دیگر بنویسید که در آن، تکرار فعل چنین کارکردی داشته باشد.

تکرار فعل «برد و برد» **استمرار و ادامه‌داشتن کار** (و دورشدن بسیار) را می‌رساند؛ یعنی جمعیت مدتی طولانی و پیاپی او را با خود می‌برد.

- «دوید و دوید تا به خانه رسید.»
- «رفتیم و رفتیم و رفتیم تا به دهکده رسیدیم.»

۱۰۳ صفحه ۶۹ نوشتاری

۲ـ مفهوم‌های چهارگانه را در فعل‌هایی که در پی آمده است، بنویسید.

مفهوم‌های چهارگانه‌ی هر فعل عبارت‌اند از: **شخص**، **شمار** (از شناسه)، **زمان** و **مصدر (انجام کار)** (از بن). روش: شناسه را جدا می‌کنیم (شخص و شمار)، بن را پیدا می‌کنیم و ببینیم مضارع است یا ماضی (زمان) و مصدر آن چیست.

نمونه‌ی حل‌شده

فعل	شخص	شمار	زمان	مصدر
می‌شنوم	اول شخص	مفرد	حال (مضارع)	شنیدن
می‌روم	اول شخص	مفرد	حال (مضارع)	رفتن
نوشتی	دوم شخص	مفرد	گذشته	نوشتن
می‌خوانند	سوم شخص	جمع	حال (مضارع)	خواندن

فعل‌های مورد نظر کتاب در متن موجود نیست؛ هر فعل دیگر را به همین روش تحلیل کنید.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۰۴ صفحه ۷۰ نوشتاری

۳ـ دو فعل «می‌افزایم» و «می‌افزودیم»، از دید مفهوم‌های چهارگانه چه تفاوت(ها) و همانندی(ها)یی با هم دارند؟ دو فعل «می‌اندازید» و «می‌اندوزیم» چه‌طور؟

فعل	شخص	شمار	زمان	مصدر
می‌افزایم	اول	مفرد	حال	افزودن
می‌افزودیم	اول	جمع	گذشته	افزودن
می‌اندازید	دوم	جمع	حال	انداختن
می‌اندوزیم	اول	جمع	حال	اندوختن

- «می‌افزایم» و «می‌افزودیم»: **همانندی:** شخص (اول شخص) و مصدر (افزودن). **تفاوت:** شمار (مفرد / جمع) و زمان (حال / گذشته).
- «می‌اندازید» و «می‌اندوزیم»: **همانندی:** زمان (هر دو حال) و شمار (هر دو جمع). **تفاوت:** شخص (دوم / اول) و مصدر (انداختن / اندوختن).

۱۰۵ صفحه ۷۵ تمرین داستان سیاوش

۱ـ سیاوش در نگارش بیانیه‌اش از «سجع» بهره گرفته است؛ این سجع‌ها را پیدا کنید.

«سجع» هم‌آوایی پایان دو یا چند جمله یا عبارت در نثر است. نمونه‌های بیانیه:

- «صاحب‌دل و صاحب‌نظر» (هم‌آهنگی پایانی)؛ «دلاور و کینه‌ور»
- «در عذابیم ... در تب‌وتابیم ... خراب‌درخرابیم» (عذابیم، تب‌وتابیم، خرابیم)
- «امان از این املای بی‌حاصل! فغان از این املای جانکاه!» (بی‌حاصل / جانکاه)
- «از این صاد و ضاد و طا و ظای مردم‌آزار! از این عین و غین نفرت‌بار!» (مردم‌آزار / نفرت‌بار)
- «عزت و آبروی ما را پاک بردند و مغز ما را خوردند» (بُردند / خوردند)
- «ماران ضحاک ... ماردوش ... آدمی‌خوار»؛ «قرار و طاقت و هوش» با «ماردوش»

۱۰۶ صفحه ۷۵ تمرین داستان سیاوش

۲ـ در متن داستان ضرب‌المثلی پیدا کنید و بگویید آن را در چه موقعیتی به کار می‌بریم.

ضرب‌المثل: **«آقاجون آش کشک خالته»** (امین گفت).

کاربرد: وقتی بخواهیم به کسی بگوییم کاری که تصور می‌کند ساده و بی‌دردسر است، آن‌قدرها هم آسان و بی‌هزینه نیست و پیامد دارد؛ یا کسی را که بی‌حساب‌وکتاب و ساده‌لوحانه کاری را شروع می‌کند، هشدار دهیم که سخت‌گیر است و آسان رها نمی‌کند (در داستان: معلم این کار را بی‌پاسخ نمی‌گذارد).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۰۷ صفحه ۷۶ تمرین داستان سیاوش

ـ اگر به یاد داشته باشید، در بخش چهارم داستان، سیاوش شعری با وزن «تَتَن تَن تَتَن تَن تَن تَتَن تَن تَن تَت» سروده بود. اکنون شما با «ت» و «تَن» وزن شعر تازه‌ی سیاوش را در این بخش داستان بنویسید.

هجای کوتاه را با «ت» و هجای بلند را با «تَن» نشان می‌دهیم. وزن هر بیت شعر (مثلاً «امال، تو همین امروز / نابود شوی بی‌شک»):

تَن تَن ت ت تَن تَن ت | تَن تَن ت ت تَن تَن ت

هر مصراع از دو بخش مساوی تشکیل شده است و در پایان هر بیت، قافیه‌ی «ـود شوی بی‌شک / ـری شدی امال» تکرار می‌شود.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۰۸ صفحه ۷۶ تمرین داستان سیاوش

ـ در اصطلاح ادبیات داستانی، به ویژگی‌ای که نویسنده در داستان پدید می‌آورد تا خواننده را کنجکاو و نسبت به ادامه‌ی داستان مشتاق کند، «تعلیق» می‌گویند. به نظر شما تعلیق در این بخش از داستان چگونه پدید آمده و تا چه اندازه موفق بوده است؟

تعلیق در این بخش با چند عامل پدید آمده است: ۱) آغاز داستان با صحنه‌ای ناتمام (جمع شدن بچه‌ها و بیانیه) که خواننده می‌خواهد بداند چه می‌شود؛ ۲) سکوت ناگهانی کلاس و رخنه‌ی «سکوتی مرگبار»؛ ۳) «سایه‌ی سنگین» بالای سر سیاوش و «عرق گرم بر شقیقه» که نشان می‌دهد کسی (آقای یزدی) وارد شده؛ ۴) پایان بخش با نقطه‌چین (...) و بدون روشن‌شدن سرنوشت سیاوش.

به نظر من این تعلیق موفق بوده است؛ زیرا خواننده می‌خواهد بداند معلم چه واکنشی نشان می‌دهد و پایان ماجرا چه خواهد شد.

۱۰۹ صفحه ۷۷ پژوهش

پژوهش: در بیانیه‌ی سیاوش، از داستان ضحاک ماردوش یاد شده است. حسین مرادی، پویانمایی عروسکی «افسانه‌ی ماردوش» را با اقتباس از همین داستان شاهنامه‌ی فردوسی ساخته است. این پویانمایی بارها از صداوسیما پخش شده و در پنج لوح تصویری نیز از سوی شرکت صوتی و تصویری سروش انتشار یافته است. اکنون شما با راهنمایی دبیرتان پس از خواندن داستان ضحاک از شاهنامه‌ی فردوسی و بازبینی «افسانه‌ی ماردوش»، بررسی کنید این پویانمایی با اصل داستان چه همانندی‌ها و چه تفاوت‌هایی دارد. (می‌توانید این کارویژه را در یک گروه پنج‌نفره انجام دهید).

همانندی‌ها:

- شخصیت‌های اصلی یکی است: ضحاک ستمگر با دو مار بر شانه‌هایش، کاوه‌ی آهنگر و فریدون.
- ضحاک هر روز دو جوان را می‌کشد تا مغزشان خوراک مارها شود.
- کاوه علیه ضحاک قیام می‌کند (درفش کاویانی) و فریدون با گرز گاوسر بر او پیروز می‌شود.

تفاوت‌ها (نمونه):

- در شاهنامه، داستان گسترده‌تر است (فریب ضحاک توسط ابلیس، کشتن پدر، شاهی هزار ساله، آمدن جمشید و...)، ولی پویانمایی خلاصه و ساده‌شده است و بیشتر روی نبرد خیر و شر تکیه دارد.
- پایان‌بندی و جزئیات بعضی صحنه‌ها (زندانی شدن ضحاک در دماوند)، گفت‌وگوها و شخصیت‌های فرعی در پویانمایی با شاهنامه تفاوت دارد.
- زبان شاهنامه شعر حماسی است، ولی پویانمایی عروسکی با تصویر و موسیقی و گفتار ساده روایت می‌شود.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام فارسی تکمیلی هفتم - فصل پنجم

خدمات متقابل اسلام و ایران، اسوه‌ی نیکو و امام خمینی (ره)

فهرست

۱۱۰ صفحه ۷۸ · جست‌وجو در متن — مترادف «متعلق به» ۶۱

۱۱۱ صفحه ۷۸ · جست‌وجو در متن — هشت جمع مکسر ۶۱

۱۱۲ صفحه ۷۸ · جست‌وجو در متن — تشبیه در بند پایانی ۶۱

۱۱۳ صفحه ۷۹ · نوشتاری — معنای واژه‌های زیرخط‌دار ۶۲

۱۱۴ صفحه ۷۹ · نوشتاری — معنای «آیین» در ترکیب‌ها ۶۲

۱۱۵ صفحه ۸۱ · جست‌وجو در متن — موقوف‌المعانی در شعر «زنگ آفرینش» ۶۳

۱۱۶ صفحه ۸۳ · نوشتاری — معنای «عهد» در فرهنگ بزرگ سخن ۶۳

۱۱۷ صفحه ۸۶ · جست‌وجو در متن — برگردان آیه و حدیث ۶۴

۱۱۸ صفحه ۸۶ · جست‌وجو در متن — جمع مکسر ادب و موعظه ۶۴

۱۱۹ صفحه ۸۶ · نوشتاری — معنای واژه‌های زیرخط‌دار ۶۴

۱۲۰ صفحه ۸۶ · ژرف‌اندیشی — معنای «درشت» ۶۵

۱۲۱ صفحه ۸۸ · جست‌وجو در متن — یک نمونه سجع در حکایت سعدی ۶۵

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۲۲ صفحه ۸۸ · نوشتاری — جایگزین امروزی «به محل خطر» ۶۶

۱۲۳ صفحه ۸۸ · نوشتاری — معنای «صدر» در ترکیب‌ها ۶۶

۱۲۴ صفحه ۹۲ · جست‌وجو در متن — واژه‌ی کنایی با معنای وارونه ۶۶

۱۲۵ صفحه ۹۲ · نوشتاری — معنای دو اصطلاح عامیانه ۶۷

۱۲۶ صفحه ۹۲ · ژرف‌اندیشی — ناظم واقعی و ناظم خیالی ۶۷

۱۲۷ صفحه ۹۴ · جست‌وجو در متن — واژه‌ای مطابق تعریف ۶۷

۱۲۸ صفحه ۹۴ · جست‌وجو در متن — جفت واژه‌ی مترادف «متواضع» ۶۸

۱۲۹ صفحه ۹۵ · نوشتاری — واژه‌های هم‌معنا، هم‌خانواده و متضاد ۶۸

۱۳۰ صفحه ۹۵ · نوشتاری — مترادف فارسی «تظاهرات» و «افتخار» ۶۹

۱۳۱ صفحه ۹۵ · نوشتاری — مترادف و متضاد «استقبال» ۶۹

۱۳۲ صفحه ۹۵ · نوشتاری — ساخت بن ماضی و بن مضارع ۶۹

۱۳۳ صفحه ۹۶ · ژرف‌اندیشی — تفاوت گلوله، فشنگ و تیر ۷۰

۱۳۴ صفحه ۹۶ · ژرف‌اندیشی — معنای «ساده» در ترکیب‌ها ۷۰

۱۳۵ صفحه ۹۷ · جست‌وجو در متن — مترادف عامیانه‌ی عبارت‌ها ۷۰

۱۳۶ صفحه ۹۸ · نوشتاری — معنای واژه‌ها و عبارت‌های عامیانه ۷۱

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۱۰ صفحه ۷۸ جست‌وجو در متن

۱ـ مترادف «متعلق به» در عبارت «اسلام، آیین و قانونی است که متعلق به همهٔ افراد بشر است» را در همان صفحه (ص۱۰۸) بیابید.

مترادف «متعلق به» در همان صفحه، عبارت **«از آنِ»** (به معنای «مال، ویژه‌ی، مربوط به») است؛ یعنی اسلام «از آنِ همه‌ی افراد بشر» است و به قوم و ملت خاصی اختصاص ندارد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۱۱ صفحه ۷۸ جست‌وجو در متن

۲ـ هشت جمع شکسته (مکسر) در متن درس پیدا کنید و مفرد هریک را بنویسید.

جمع مکسر جمعی است که با «ـان»، «ـها» یا «ـات» ساخته نمی‌شود و شکل واژه در آن تغییر می‌کند. هشت نمونه از متن درس:

جمع مکسر	مفرد	جمع مکسر	مفرد
افراد	فرد	آثار	اثر
ملل	ملت	مفاهیم	مفهوم
حقایق	حقیقت	علوم	علم
اقوام	قوم	قرون	قرن

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۱۲ صفحه ۷۸ جست‌وجو در متن

۳ـ یک تشبیه در بند پایانی درس جست‌وجو کنید.

«سخنوران ایرانی حقایق اسلامی را با **جامهٔ زیبای شعر و نثر فارسی** آرایش داده‌اند.» در این عبارت، «شعر و نثر فارسی» به «جامه» (لباس زیبا) مانند شده است (تشبیه از نوع اضافه‌ی تشبیهی: جامه‌ی شعر). مشبه: شعر و نثر؛ مشبه‌به: جامه.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۱۳ صفحه ۷۹ نوشتاری

ـ معنای واژه‌هایی را که زیرشان خط کشیده‌ایم، بنویسید.

در سراسر این آثار [= مثنوی، گلستان، دیوان حافظ...] مفاهیم اسلامی و قرآنی موج می‌زند.

سخنوران ایرانی حقایق اسلامی را با جامهٔ زیبای شعر و نثر فارسی به نحو احسن آرایش داده‌اند.

واژه یا عبارت	معنی
سراسر	تمام، همه‌ی بخش‌ها
مفاهیم	معناها و پیام‌ها
موج می‌زند	فراوان و آشکار دیده می‌شود، موج‌وار گسترده است (کنایه)
سخنوران	شاعران و نویسندگان، گویندگان توانا
حقایق	راست‌ها، واقعیت‌ها
جامه	لباس، پوشش
به نحو احسن	به بهترین شکل ممکن
آرایش داده‌اند	زیبا کرده‌اند، آراسته‌اند

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۱۴ صفحه ۷۹ نوشتاری

ـ واژهٔ «آیین» معناهای گوناگون دارد؛ راه و روش، قانون و مقررات، دین و ... در هریک از ترکیب‌های پایین، آیین کدام معنا را می‌رساند؟

ـ آیین گشایش جشنوارهٔ فیلم فجر

ـ آیین نگارش زبان فارسی

ـ آیین‌نامهٔ راهنمایی و رانندگی

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ـ آیین زرتشت

ترکیب	«معنای «آیین
آیین گشایش جشنوارهٔ فیلم فجر	راه و روش؛ مراسم (شیوه‌ی برگزاری)
آیین نگارش زبان فارسی	قانون و مقررات (قواعد نوشتن)
آیین‌نامهٔ راهنمایی و رانندگی	قانون و مقررات
آیین زرتشت	دین

۱۱۵ صفحه ۸۱ **جست‌وجو در متن**

ـ در درس اول (زنگ آفرینش) دو بیت بیابید که با هم وابسته معنا (موقوف‌المعانی) باشند.

بیت‌های وابسته‌معنا یا «موقوف‌المعانی»، بیت‌هایی‌اند که معنای هر کدام بدون بیت بعدی ناتمام می‌ماند. در شعر «زنگ آفرینش» هر دو بیتِ پشت‌سرهم که یک جمله‌ی ناتمام را در دو بیت ادامه می‌دهند (مثلاً بیتی که با «کاش ...» یا «می‌خواهم ...» آغاز می‌شود و جمله‌اش در بیت بعدی کامل می‌شود)، موقوف‌المعانی‌اند؛ مانند بندهایی که آرزوی کودکان را در دو بیت می‌گویند و جمله تا پایان بیت دوم ادامه می‌یابد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۱۶ صفحه ۸۳ **نوشتاری**

ـ کدام‌یک از معناهای مدخل (درآیند) «عهد» ـ که تصویر آن را از فرهنگ بزرگ سخن برگرفته‌ایم ـ با بیت دوم قطعهٔ سعدی همخوانی دارد؟ افزون بر این معنا، واژهٔ «عهد» را با چه معنایی و در کدام درس کتاب فارسی دیده‌اید؟

بیت دوم: «گر از عهد خردیت یاد آمدی / که بیچاره بودی در آغوش من». «عهد» در این بیت به معنای **«دوران، روزگار، زمان»** است؛ «عهد خردی» یعنی دوران کودکی.

معنای دیگر «عهد»: **«پیمان، قول»**؛ مانند «عهد و پیمان» (در کتاب فارسی هفتم مثلاً در درس‌هایی که از پیمان بستن با خدا و وفاداری به پیمان سخن می‌رود، مانند «عهد» در شعر درس «خوب و بد» / «مثل آیینه‌ی صاف...»).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۱۷ صفحه ۸۶ جست‌وجو در متن

۱ـ برگردان آیه و حدیث پایین را در متن درس جست‌وجو کنید.

ـ لقد کان فی رسول الله اسوة حسنة... (۳۳/۲۱)

ـ اولادنا اکبادنا... پیامبر اکرم (ص)

- آیه: «قطعاً برای شما در [پیروی از] رسول خدا الگو و سرمشق نیکویی است...» (سوره‌ی احزاب، آیه‌ی ۲۱).
- حدیث: «فرزندان ما **جگرپاره‌های ما** هستند که بر روی زمین راه می‌روند.» (پیامبر اکرم (ص))

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۱۸ صفحه ۸۶ جست‌وجو در متن

۲ـ جمع شکستهٔ (مکسر) «ادب» و «موعظه» را پیدا کنید.

- جمع «ادب»: **آداب**
- جمع «موعظه»: **مواعظ**

۱۱۹ صفحه ۸۶ نوشتاری

ـ معنای واژه‌هایی را که زیرشان خط کشیده‌ایم، بنویسید.

۱ـ او چندان در سجده می‌ماند تا آنان پایین بیایند.

۲ـ از سجده برمی‌خاست و هردو را در بر می‌گرفت.

۳ـ در میان جمع، گشاده‌رو بود و در تنهایی، سیمایی محزون و متفکر داشت.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴ـ هرگاه به مجلسی وارد می‌شد، نزدیک‌ترین جای خالی را اختیار می‌کرد.

واژه	معنی
چندان	آن‌قدر، به‌اندازه‌ای که
در بر می‌گرفت	در آغوش می‌گرفت
گشاده‌رو	خوش‌رو، خندان و بشاش
سیما	چهره، رخسار
محزون	اندوهگین
متفکر	اندیشناک، اندیشمند
اختیار می‌کرد	برمی‌گزید، انتخاب می‌کرد

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۲۰ صفحه ۸۶ ژرف‌اندیشی

ـ به نظر شما واژهٔ «درشت» در هریک از ترکیب‌های پایین چه معنایی دارد؟

سیب درشت

سخن درشت

اسکناس درشت

ترکیب	«معنای «درشت
سیب درشت	بزرگ (از نظر اندازه)
سخن درشت	تند، خشن و آزاردهنده
اسکناس درشت	با ارزش بالا (پول بزرگ)؛ یا بزرگ‌تر از دیگر اسکناس‌ها

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۲۱ صفحه ۸۸ جست‌وجو در متن

ـ افزون بر آنچه ما آورده‌ایم، یک نمونه سجع در حکایت سعدی بیابید.

در حکایت سعدی آمده است: «سیم و زر در سفر به محل خطر است؛ یا دزد به یک بار ببرد یا خواجه به تفاریق **بخورد**.» واژه‌های «**ببرد**» و «**بخورد**» در پایان دو عبارت، در حرف‌های پایانی (ـرد) یکسان‌اند و سجع می‌سازند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۲۲ صفحه ۸۸ نوشتاری

ـ در جملهٔ «سیم و زر در سفر به محل خطر است» امروزه به جای «به محل خطر» از چه ترکیبی بهره می‌گیریم؟

امروزه به جای «به محل خطر» می‌گوییم **«در معرض خطر»**؛ یعنی سیم و زر در سفر در معرض خطر (دزدی و تباه شدن) است.

۱۲۳ صفحه ۸۸ نوشتاری

ـ واژهٔ «صدر» در ترکیب‌های پایین چه معنایی دارد؟ (معنای هر یک را با کاربرد در جمله‌ای جداگانه نشان دهید.)

صدر مجلس، صدر اسلام، صدر جدول، صدر اعظم

ترکیب	معنا	کاربرد در جمله
صدر مجلس	بالای مجلس، جای ویژه‌ی بزرگان	مهمان سالخورده را به صدر مجلس دعوت کردیم.
صدر اسلام	آغاز، سرآغاز	در صدر اسلام، مسلمانان سختی‌های بسیار کشیدند.
صدر جدول	بالای جدول، رتبه‌ی نخست	تیم ما در صدر جدول قرار گرفت.
صدر اعظم	نخست‌وزیر، بزرگ‌ترین مقام اداری (در گذشته)	صدر اعظم در دربار پادشاه، مسئول اداره‌ی کشور بود.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۲۴ صفحه ۹۲ جست‌وجو در متن

ـ واژه‌ای در این بخش از داستان پیدا کنید که مانند واژهٔ «درخشان» در سیاوش (۳) به صورت کنایی به کار رفته و معنای وارونه داشته باشد.

واژه‌ی **«باریکلا»** (در جمله‌ی «آقای فراهانی، باریکّل!») که در اصل برای تشویق و آفرین است، اما در این‌جا ناظم آن را از روی طعنه و برای سرزنش به کار برده است؛ یعنی معنایی وارونه دارد. «چشمم روشن» نیز به همین شکل کنایی و با معنای وارونه (سرزنش) آمده است.

۱۲۵ صفحه ۹۲ نوشتاری

۱ـ معنای دو اصطلاح زیر که در متن داستان به کار رفته، چیست؟

آ. از هول حلیم افتادم تو دیگ

ب. همه، ماستا رو کیسه کرده بودن

- **آ) از هول حلیم افتادم توی دیگ:** از ترس و شتاب‌زدگی برای کاری کوچک، در مشکلی بزرگ‌تر افتادن؛ یعنی از ترس بی‌جا، کاری کردن که گرفتاری بیشتری ساخت.
- **ب) همه ماست‌ها را کیسه کرده بودند:** کنایه از این‌که همه دست از کار کشیدند و کنار رفتند و در لحظه‌ی خطر هواداری نکردند؛ یعنی همه کنار کشیدند و ساکت ماندند و مرا تنها گذاشتند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۲۶ صفحه ۹۲ ژرف‌اندیشی

۲ـ شخصیت واقعی آقای ناظم با تصور و تخیل سیاوش چه فرقی داشت؟

- **ناظم در خیال سیاوش:** خشمگین و سخت‌گیر، با چشم‌های «دو کاسه‌ی خون»، گوش‌پیچاندن و تنبیه شدید و سرزنش بی‌امان.
- **ناظم واقعی:** با آن‌که انضباط را جدی می‌گرفت، منصف و بزرگوار بود؛ فقط با تنبیه سبک (دویدن و شنا رفتن) برخورد کرد، با آقای یزدی (معلم) صحبت کرد و او هم دو دانش‌آموز را بخشید؛ نمره‌ی انضباطی کم نشد و حتی با لبخند به سیاوش توصیه‌ی ورزش کرد.

۱۲۷ صفحه ۹۴ جست‌وجو در متن

۱ـ مطابق هر تعریف، واژه‌ای از متن بیابید:

ـ دست از کار کشیدن گروهی به نشانهٔ اعتراض:

ـ قرآن را از آغاز تا پایان خواند: قرآن را ..... کرد.

- دست از کار کشیدن گروهی به نشانه‌ی اعتراض: **اعتصاب**
- قرآن را از آغاز تا پایان خواند: قرآن را **ختم** کرد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۲۸ صفحه ۹۴ جست‌وجو در متن

۲ـ جفت‌واژه‌ای مترادف به معنای «متواضع» پیدا کنید.

جفت‌واژه‌ی هم‌معنا با «متواضع»: **«فروتن» و «افتاده»** (یا «متواضع و فروتن»)؛ هر دو به معنای کسی‌اند که خود را بزرگ نمی‌شمارد و با مردم مهربان و بی‌ادعا رفتار می‌کند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۲۹ صفحه ۹۵ نوشتاری

۳ـ در میان واژه‌های پایین، جفت‌واژه‌های هم‌معنا، هم‌خانواده و متضاد را بیابید و کنار هم بیاورید.

ازخودگذشتگی ـ اسوه ـ اندوهگین ـ ایثار ـ باقی ـ پایه‌گذاری ـ پیشوا ـ تأسیس ـ ترس ـ توصیه ـ حمله ـ خشمگین ـ خصلت ـ خواستار ـ خوف ـ خیزش ـ درنگ ـ رأفت ـ زیان ـ سایه ـ سرعت ـ سزاوار ـ سفارش ـ شایان ـ شتاب ـ شیوه ـ طالب ـ ظل ـ فانی ـ فروتن ـ گفت‌وگو ـ مباحثه ـ متواضع ـ محزون ـ مقتدا ـ مکث ـ موظف ـ مهربانی ـ نحو ـ نمونه ـ نهضت ـ وظیفه ـ ویژگی ـ هجوم.

جفت‌واژه‌های هم‌معنا (مترادف):

واژه	هم‌معنا	واژه	هم‌معنا
ازخودگذشتگی	ایثار	اسوه	نمونه
اندوهگین	محزون	پایه‌گذاری	تأسیس
پیشوا	مقتدا	ترس	خوف
توصیه	سفارش	حمله	هجوم
خشمگین	زیان	خصلت	ویژگی
خواستار	طالب	خیزش	نهضت
درنگ	مکث	رأفت	مهربانی
سایه	ظل	سرعت	شتاب
سزاوار	شایان	شیوه	نحو
فروتن	متواضع	گفت‌وگو	مباحثه

جفت‌واژه‌ی هم‌خانواده: وظیفه ـ موظف

جفت‌واژه‌ی متضاد: باقی ـ فانی

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۳۰ صفحه ۹۵ نوشتاری

۱ـ مترادف‌های فارسی واژه‌های «تظاهرات» و «افتخار» را بنویسید.

- تظاهرات: **راهپیمایی**
- افتخار: **سرافرازی** (همچنین بالندگی، به خود بالیدن)

۱۳۱ صفحه ۹۵ نوشتاری

۲ـ مترادف فارسی واژهٔ «استقبال» و متضاد آن چیست؟

- مترادف فارسی: **پیشواز**
- متضاد: **بدرقه**

۱۳۲ صفحه ۹۵ نوشتاری

۳ـ از مصدرهای پایین به شیوه‌ای که در این درس آموخته‌اید، بن ماضی (گذشته) و بن مضارع (اکنون) بسازید.

بستن افتادن دیدن دویدن خوابیدن کشتن

بن ماضی: «ـَ» و «ن» پایان مصدر را حذف می‌کنیم. بن مضارع: فعل امر مفرد می‌سازیم و «ب» (و در صورت لزوم «ی») را می‌اندازیم.

مصدر	بن ماضی (گذشته)	فعل امر	بن مضارع (اکنون)
بستن	بست	ببند	بند
افتادن	افتاد	بیفت	افت
دیدن	دید	ببین	بین
دویدن	دوید	بدو	دو
خوابیدن	خوابید	بخواب	خواب
کشتن	کشت	بکش	کش

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۳۳ صفحه ۹۶ ژرف‌اندیشی

۱ـ «صدای شلیک گلوله‌ای در کوره‌راه کوهستان‌های میان خمین و اراک پیچید». هرچند برخی واژه‌ها هم‌معنا به نظر می‌آیند؛ اما با هم تفاوت‌های معنایی و کاربردی ظریفی دارند. از دید شما چه تفاوتی میان «گلوله» با «فشنگ» و «تیر» هست؟

- **گلوله:** پرتابه‌ی کوچک فلزی (معمولاً سربی) که از سلاح گرم شلیک می‌شود و به هدف می‌خورد.
- **فشنگ:** مجموعه‌ای کامل شامل پوکه، باروت و گلوله که پیش از شلیک در سلاح قرار می‌گیرد؛ پس گلوله بخشی از فشنگ است.
- **تیر:** میله‌ی باریک با سر تیز که با کمان پرتاب می‌شود؛ در گفتار عامیانه به شلیک گلوله هم تیر گفته می‌شود (مانند «تیراندازی»).

۱۳۴ صفحه ۹۶ ژرف‌اندیشی

۲ـ واژهٔ «ساده» در هریک از این ترکیب‌ها به چه معنایی است؟

ـ خانهٔ ساده

ـ کارگر ساده

ـ پارچهٔ ساده

ـ مسئلهٔ ساده

ترکیب	«معنای «ساده»
خانهٔ ساده	بی‌تجمل و بی‌آرایش
کارگر ساده	بدون تخصص و مهارت ویژه
پارچهٔ ساده	بدون نقش و نگار، یک‌رنگ
مسئلهٔ ساده	آسان، بدون پیچیدگی

۱۳۵ صفحه ۹۷ جست‌وجو در متن

ـ مترادف عامیانهٔ این عبارت‌های عامیانه را در متن داستان پیدا کنید.

۱ـ شانه خالی می‌کردم:

۲ـ یکه خوردم:

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۳ ـ شستش خبردار شده بود:

- شانه خالی می‌کردم: **جا خالی می‌دادم** (از زیر کار در می‌رفتم)
- یکه خوردم: **جا خوردم** (یکهو هول کردم)
- شستش خبردار شده بود: **بو برده بود** (فهمیده بود)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۳۶ صفحه ۹۸ نوشتاری

ـ معنای این واژه‌ها و عبارت‌های عامیانه را بنویسید:

۱ـ گوشش به این حرف‌ها بدهکار نیست:

۲ـ دیگر خرم از روی پل گذشته بود:

۳ـ این‌قدر آب غوره نگیر:

۴ـ چپ‌چپ به او نگاه کرد:

۵ـ روبه‌روی من همه گوش تا گوش ایستاده بودند:

1. گوشش به این حرف‌ها بدهکار نیست: به این حرف‌ها توجه نمی‌کند و گوش نمی‌دهد.
2. دیگر خرم از روی پل گذشته بود: دیگر کار از کار گذشته بود و کار به خواسته‌ی خودم پیش رفته بود و کسی نمی‌توانست جلویم را بگیرد.
3. این‌قدر آب غوره نگیر: این‌قدر ناله و بهانه‌گیری و ناز نکن (با حالت گرفته و ناراضی، بهانه نیاور).
4. چپ‌چپ به او نگاه کرد: با خشم و ناخشنودی و نگاه کج به او نگریست.
5. گوش تا گوش ایستاده بودند: ردیفی فشرده و بلند، شانه به شانه‌ی هم و پشت سر هم ایستاده بودند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام فارسی تکمیلی هفتم - فصل ششم

درس چهاردهم و درس پانزدهم

فهرست

۱۳۷ صفحه ۱۰۰ · پرسش — کاربرد مصدرها و فعل‌ها ۷۴

۱۳۸ صفحه ۱۰۷ · نوشتاری — نابه‌سامانی خط و تلفظ: renault و women ۷۴

۱۳۹ صفحه ۱۰۷ · نوشتاری — حرف «غ» و عربی بودن واژه ۷۴

۱۴۰ صفحه ۱۰۷ · نوشتاری — تشدید و عربی بودن واژه ۷۵

۱۴۱ صفحه ۱۰۷ · نوشتاری — املای درست واژه‌های هم‌آوا ۷۵

۱۴۲ صفحه ۱۰۸ · ژرف‌اندیشی — چرایی دست‌کشیدن سیاوش از مخالفت با املا ۷۵

۱۴۳ صفحه ۱۱۱ · نوشتاری — تکمیل نمودار خوشه‌واژه ۷۶

۱۴۴ صفحه ۱۱۲ · نوشتاری — یافتن بن و گونه‌ی آن در واژه‌ها ۷۶

۱۴۵ صفحه ۱۱۲ · نوشتاری — ساخت واژه‌های تازه از بن ۷۷

۱۴۶ صفحه ۱۱۵ · جست‌وجو در متن — ۱ـ «که» به معنای «بلکه» ۷۷

۱۴۷ صفحه ۱۱۵ · جست‌وجو در متن — ۲ـ برجستگی گوشتی صورت ۷۷

۱۴۸ صفحه ۱۱۵ · جست‌وجو در متن — ۳ـ جمع مکسر معرفت ۷۸

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۴۹ صفحه ۱۱۵ · جست‌وجو در متن — ۴ـ دو تشبیه ۷۸
۱۵۰ صفحه ۱۱۵ · جست‌وجو در متن — ۵ـ دو فعل مترادف ۷۸
۱۵۱ صفحه ۱۱۵ · ژرف‌اندیشی — نوع پرسش در بیت پایانی ۷۸
۱۵۲ صفحه ۱۱۶ · ژرف‌اندیشی — کشورهایی که زبان رسمی‌شان فارسی است ۷۹
۱۵۳ صفحه ۱۱۶ · ژرف‌اندیشی — فارسی؛ پیوند اقوام ایرانی ۷۹
۱۵۴ صفحه ۱۱۸ · فعالیت — برابرنهاد واژه‌های بیگانه در وبگاه فرهنگستان ۷۹

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۳۷ صفحه ۱۰۰ پرسش

ـ به نظر شما در زبان کاربرد مصدرها بیشتر است یا فعل‌ها؟ چرا؟

به نظر می‌رسد کاربرد **فعل‌ها بیشتر است**. دلیل‌ها:

- از هر مصدر، فعل‌های بسیار ساخته می‌شود (برای نمونه از «رفتن»: می‌روم، رفتم، خواهم رفت، برو، رفته‌ام و...)؛ پس شمار صورت‌های فعلی بسیار بیشتر از مصدرها است.
- هر جمله‌ی کامل دست‌کم یک فعل دارد و فعل «هسته‌ی» جمله است؛ ولی مصدر در همه‌ی جمله‌ها نمی‌آید و نقش اسم دارد (مانند «خواستن توانستن است»).
- مصدر زمان، شخص و شمار ندارد و برای بیان کار در زمان و برای کسی مشخص، ناچار از فعل استفاده می‌کنیم.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۳۸ صفحه ۱۰۷ نوشتاری

۱ـ دکتر پرویز ناتل خانلری، ادیب و زبان‌شناس نامدار، می‌نویسد: «شاید دو زبان انگلیسی و فرانسه بیش از همهٔ زبان‌های جهان دچار اختلاف تلفظ و خط باشند.» (زبان‌شناسی و زبان فارسی، ص۲۵۴) این نابه‌سامانی را در واژهٔ فرانسوی «renault» (خودروی رنو) و واژهٔ انگلیسی «women» نشان دهید.

- **renault**: این واژه «رنو» (rəno) خوانده می‌شود. حرف‌های **l** و **t** پایانی خوانده نمی‌شوند و دو حرف **au** تنها یک آوای «o» (ُ) می‌دهند؛ یعنی هفت حرف نوشته می‌شود ولی تنها چهار آوا (ر، ِ، ن، ُ) شنیده می‌شود.
- **women**: این واژه «ویمین» (wimin) خوانده می‌شود. حرف **o** در آغاز آوای «ی» (i) دارد، در حالی که در بسیاری از واژه‌های دیگر آوای «آ/ُ» می‌دهد؛ حرف **e** نیز آوای «ی» دارد. پس نوشتار با تلفظ هماهنگ نیست و برای یک آوا چند حرف و برای یک حرف چند آوا داریم.

۱۳۹ صفحه ۱۰۷ نوشتاری

۲ـ آیا وجود حرف «غ» در واژه نشان‌دهندهٔ عربی بودن آن واژه است؟ چرا؟

نه. آواهای مانند «غ» در فارسی کهن هم وجود داشته و بسیاری از واژه‌های اصیل فارسی نیز «غ» دارند؛ مانند **تیغ، باغ، دروغ، مرغ، داغ، چراغ، دماغ**. چنان که آقای یزدی در داستان گفت، این واژه‌ها نشان می‌دهند صدایی شبیه «غ» در فارسی هم بوده است. پس تنها با داشتن «غ» نمی‌توان واژه را عربی دانست.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۴۰ صفحه ۱۰۷ نوشتاری

۳ـ آیا به صرف بودن تشدید در یک واژه می‌توان گفت آن واژه از زبان عربی به زبان فارسی راه یافته است؟ به چه دلیل؟

نه. تشدید تنها ویژه‌ی واژه‌های عربی نیست و واژه‌های فارسی اصیل هم تشدید دارند؛ مانند **پلّه، گلّه، بچّه، خرّم، غرّش**. بنابراین فقط از روی تشدید نمی‌توان درباره‌ی عربی بودن واژه داوری کرد.

۱۴۱ صفحه ۱۰۷ نوشتاری

۴ـ می‌دانید که املای برخی واژه‌های هم‌آوا (واژه‌هایی که تلفظ یکسان دارند) با یکدیگر تفاوت دارد. چگونه می‌توان املای درست واژه‌های هم‌آوا را از بافت جمله تشخیص داد؟

با توجه به **معنی و کاربرد واژه در جمله** (بافت جمله) و همچنین به کمک همخانواده‌های آن می‌توان املای درست را یافت. برای نمونه:

- «صواب» (درست) و «ثواب» (پاداش): در جمله‌ی «کار تو صواب است» معنی «درست» مناسب است و با «ص» نوشته می‌شود، ولی در «این کار ثواب دارد» معنی «پاداش» است و با «ث» می‌آید.
- «حلال» (روا، جایز) و «هلال» (ماه نو): «غذای حلال» ـ «هلال ماه».
- «حیات» (زندگی) و «حیاط» (محوطه‌ی خانه): «حیات جاودان» ـ «حیاط خانه».

۱۴۲ صفحه ۱۰۸ ژرف‌اندیشی

ـ با توجه به شناختی که از شخصیت سیاوش پیدا کرده‌اید، به نظر شما چرا او از موضع‌گیری سرسختانه‌اش در برابر املا دست برداشت؟

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

سیاوش نوجوانی صادق، حساس و منطقی است و به شعر و ادبیات عشق می‌ورزد؛ او از روی تنبلی با املا مخالف نبود، بلکه برای مخالفتش دلیل منطقی داشت (دشواری خط و نوشتن یک آوا به چند شکل). به همین دلیل وقتی آقای یزدی با زبان مهربان و استدلال درست توضیح داد که:

- خط فارسی نسبت به خط پهلوی ساده‌تر شده و با آواهای فارسی هماهنگ شده است؛
- همه‌ی خط‌های جهان (انگلیسی، فرانسه و...) دشواری دارند؛
- با شناختن «همخانواده‌ها» می‌توان املای واژه‌ها را بدون حفظ کردن یکی‌یکی آموخت؛

سیاوش دریافت که راه‌حل وجود دارد و دشمنی با املا لازم نیست. او انسانی حقیقت‌جو و منصف است و چون پاسخ قانع‌کننده شنید، موضعش را تغییر داد و نسبت به املا احساس دلبستگی کرد.

۱۴۳ صفحه ۱۱۱ نوشتاری

۱ـ نقطه‌چین‌ها را در نمودار زیر پر کنید.

روش: واژه‌های ساخته‌شده از بن‌های مصدر را در جای‌های خالی بنویسید. بن مضارع (اکنون) و بن ماضی (گذشته) را از مصدر می‌گیریم (حذف «ـَن» پایان مصدر: بن ماضی؛ و سپس بن مضارع) و با آنها واژه می‌سازیم. نمونه برای مصدر «ساختن» (بن ماضی: ساخت، بن مضارع: ساز):

بن	واژه‌های ساخته‌شده
ساز (مضارع)	سازنده، سازش، سازه، سازگار، سازمان، سازگاری
ساخت (ماضی)	ساخته، ساختار، ساختمان، ساخت

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۴۴ صفحه ۱۱۲ نوشتاری

۲ـ درون جدول زیرین، بن و گونهٔ آن را در واژه‌ها نشان دهید و بیفزایید از چه مصدری است.

گام‌ها: ۱) بخش بن را در واژه بیابید؛ ۲) با افزودن «می» و شناسه («ـَم») آن را به فعل تبدیل کنید: اگر زمان حال بود، بن مضارع است و اگر گذشته بود، بن ماضی؛ ۳) مصدر را بنویسید. نمونه‌هایی که در درس آمده است:

واژه	بن	گونه‌ی بن	مصدر
سازش	ساز	مضارع (می‌سازم)	ساختن
کوشش	کوش	مضارع (می‌کوشم)	کوشیدن
آفرینش	آفرین	مضارع (می‌آفرینم)	آفریدن
خواهش	خواه	مضارع (می‌خواهم)	خواستن
تابش	تاب	مضارع (می‌تابم)	تابیدن
آفریده	آفرید	ماضی (آفریدم)	آفریدن
آفریدگار	آفرید	ماضی (آفریدم)	آفریدن

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۴۵ صفحه ۱۱۲ نوشتاری

۳ـ برای هریک از واژه‌هایی که در پی می‌آید، افزون بر آنچه ما نوشته‌ایم، دست‌کم پنج واژهٔ دیگر بسازید.

با گرفتن بن مضارع و بن ماضی مصدر و افزودن پسوند یا واژه‌ی دیگر می‌توان خوشه‌واژه ساخت. نمونه‌ها:

مصدر	بن	واژه‌های ساخته‌شده (دست‌کم پنج)
گفتن	گو / گفت	گفتار، گفتگو، گوینده، گفته، گویش، گفتنی
نوشتن	نویس / نوشت	نویسنده، نوشته، نوشتار، نویسه، نویسندگی، نوشتاری
دانستن	دان / دانست	دانش، دانشمند، دانا، دانشجو، دانشگاه، دانستنی
آموختن	آموز / آموخت	آموزش، آموزگار، آموزنده، آموخته، آموزشگاه، آموزشی

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۴۶ صفحه ۱۱۵ جست‌وجو در متن

شماره‌های ۱ تا ۵ را در متن روان‌خوانی بیابید.

۱ـ جایی از متن که حرف «که» به معنای «بلکه» به کار رفته باشد:

«که» به معنای «بلکه» جمله‌ی بعد را در برابر جمله‌ی منفیِ پیش از آن می‌آورد و می‌توان آن را با «بلکه» عوض کرد (مانند «نه تنها فارسی را دوست دارم، که برای آن جان می‌دهم»). در متن درس، جمله‌ای را بیابید که پس از یک جمله‌ی منفی با «که» ادامه یافته باشد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۴۷ صفحه ۱۱۵ جست‌وجو در متن

۲ـ برجستگی گوشتی دو طرف صورت که میان چشم، فک، گوش، بینی و دهان قرار دارد؛ لُپ:

واژه‌ی هم‌معنای «لُپ» در متن **«گونه»** است (گونه: بخش گوشتی دو طرف صورت).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۴۸ صفحه ۱۱۵ جست‌وجو در متن

۳ـ جمع شکسته (مکسر) معرفت:

جمع مکسر «معرفت» **«معارف»** است (معرفت ← معارف).

۱۴۹ صفحه ۱۱۵ جست‌وجو در متن

۴ـ دو تشبیه در بندی که با جملهٔ «این زبان فارسی است...»، آغاز می‌شود:

در این بند، زبان فارسی (مشبه) به چیزهای زیبا و دوست‌داشتنی (مشبه‌به) مانند شده است؛ مانند «زبان فارسی مانند باغی است...»؛ دو تشبیه را در همان بند بیابید و به شکل «زبان فارسی ← مانند ← ...» بنویسید.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۵۰ صفحه ۱۱۵ جست‌وجو در متن

۵ـ یک جفت واژه‌ی مترادف که هردو فعل باشند:

در متن درس به دنبال دو فعل هم‌معنا باشید که در کنار هم آمده‌اند؛ مانند «سرودن / سراییدن» یا «گفتن / سخن راندن».

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۵۱ صفحه ۱۱۵ ژرف‌اندیشی

۱ـ در مصراع دوم از بیت پایانی متن ـ که سرودهٔ کمال‌الدین اصفهانی است ـ چه نوع پرسشی به کار رفته است؟ چرا؟

پرسش **بلاغی (انکاری)** است؛ زیرا شاعر در پی دریافت پاسخ نیست، بلکه می‌خواهد با پرسش، مطلبی را با تأکید بیان کند و پاسخ آن برای خواننده روشن است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه

۱۵۲ صفحه ۱۱۶ ژرف‌اندیشی

۲ـ از میان کشورهایی که نامشان در درس آمده، زبان فارسی امروزه زبان رسمی کدام کشورهاست؟

- **ایران** (فارسی)
- **افغانستان** (فارسی دری، یکی از دو زبان رسمی)
- **تاجیکستان** (فارسی تاجیکی)

در کشورهایی مانند هند، ترکیه و پاکستان، فارسی روزگاری زبان دربار و ادب بوده، ولی امروزه زبان رسمی نیست.

۱۵۳ صفحه ۱۱۶ ژرف‌اندیشی

ـ به نظر شما در درازنای تاریخ ایران، چگونه زبان فارسی مایهٔ پیوند و همبستگی اقوام ایرانی بوده است؟

نمونه‌ی پاسخ: ایران سرزمین اقوام گوناگون (فارس، کرد، لر، ترک، بلوچ، عرب و...) است. زبان فارسی در طول تاریخ زبان مشترک ارتباط، دیوان و دربار، علم و ادب و آموزش بود و اقوام برای گفت‌وگو با یکدیگر از آن بهره می‌بردند. شاهکارهای ادب فارسی (مانند شاهنامه، گلستان، دیوان حافظ و مثنوی) که شاعران و نویسندگان از اقوام گوناگون سروده‌اند، میراث مشترک همه‌ی ایرانیان است. این زبان با ایجاد فرهنگ و تاریخ و باورهای مشترک، همبستگی ملی را نگه داشته و حتی در هنگام فرمانروایی بیگانگان، هویت ایرانی را پاس داشته است.

۱۵۴ صفحه ۱۱۸ فعالیت

ـ با جست‌وجو در وبگاه فرهنگستان زبان و ادب فارسی (به نشانی persianacademy.ir) یا «دفتر واژه‌های مصوب فرهنگستان»، برابرنهاد واژه‌های بیگانهٔ پایین را بیابید.

فهرست واژه‌های بیگانه‌ی کتاب در دسترس نیست؛ نمونه‌هایی از واژه‌های بیگانه‌ی رایج و برابرنهاد مصوب فرهنگستان:

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

واژه‌ی بیگانه	برابرنهاد مصوب
کامپیوتر	رایانه
اینترنت	اینترنت (جاافتاده)؛ شبکه‌ی جهانی: وب
موبایل	تلفن همراه
فایل	پرونده
دیتابیس	پایگاه داده
اپلیکیشن	برنامه‌ی کاربردی
لپ‌تاپ	رایانه‌ی کیفی / رایانه‌ی دستی

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام فارسی تکمیلی هفتم - فصل هفتم

آدم آهنی و شاپرک، ما می‌توانیم و پیر دانا

فهرست

۱۵۵ صفحه ۱۲۰ · جست‌وجو در متن — واژه‌های بازتاب‌دهنده‌ی صدا ۸۳

۱۵۶ صفحه ۱۲۰ · جست‌وجو در متن — هم‌خانواده‌ی «موذیانه» ۸۳

۱۵۷ صفحه ۱۲۰ · ژرف‌اندیشی — نمادها در «آدم آهنی و شاپرک» ۸۳

۱۵۸ صفحه ۱۲۲ · جست‌وجو در متن — پنج واژه با ویژگی‌های یادشده ۸۳

۱۵۹ صفحه ۱۲۲ · جست‌وجو در متن — دو واژه‌ی متضاد در یک سطر ۸۴

۱۶۰ صفحه ۱۲۲ · جست‌وجو در متن — شبه‌جمله ۸۴

۱۶۱ صفحه ۱۲۲ · نوشتاری — جدا کردن واژه‌های هم‌معنا و هم‌خانواده ۸۴

۱۶۲ صفحه ۱۲۳ · نوشتاری — معنای واژه‌ی زیرخط‌دار ۸۵

۱۶۳ صفحه ۱۲۵ · نوشتاری — هم‌معنا، متضاد و هم‌خانواده ۸۶

۱۶۴ صفحه ۱۳۰ · نوشتاری — وزن و قالب شعرهای سیاوش ۸۸

۱۶۵ صفحه ۱۳۰ · نوشتاری — دو معنای بیت «گر سهل را بدانی...» ۸۸

۱۶۶ صفحه ۱۳۰ · نوشتاری — اختلاف املایی هرم/حرم و اساس/اثاث ۸۸

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۶۷ صفحه ۱۳۲ · جست‌وجو در متن — سه تشبیه در شعر نیایش ۸۹
۱۶۸ صفحه ۱۳۲ · جست‌وجو در متن — بیتی با آرایه‌ی تضاد ۸۹
۱۶۹ صفحه ۱۳۲ · نوشتاری — شکل سامان‌یافته‌ی بیت دوم ۸۹
۱۷۰ صفحه ۱۳۲ · ژرف‌اندیشی — مقصود از «این بوم» ۹۰
۱۷۱ صفحه ۱۳۲ · ژرف‌اندیشی — کاربرد فعل گذشته به جای مضارع و آینده ۹۰
۱۷۲ صفحه ۱۳۲ · ژرف‌اندیشی — ارتباط شعر نیایش با دعاهای معروف ۹۰

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۵۵ صفحه ۱۲۰ جست‌وجو در متن

ـ سه واژه که بازتاب‌دهنده‌ی صداهای طبیعی، و دارای دو بخش تکراری باشند بیابید.

واژه‌هایی که از روی صدای طبیعی ساخته می‌شوند و دو بخشِ همانند دارند (واژه‌های «نام‌آوا»)، مانند:

- **شرشر** (صدای آب)
- **جیرجیر** یا **جیک‌جیک** (صدای پرنده و جیرجیرک)
- **غرغر / قارقار / وزوز / تیک‌تیک**

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۵۶ صفحه ۱۲۰ جست‌وجو در متن

ـ دو واژه‌ی هم‌خانواده با «موذیانه» بنویسید.

«موذیانه» از ریشه‌ی عربی «اذی» (آزار) است. دو واژه‌ی هم‌خانواده با آن: **موذی** و **اذیت** (همچنین «ایذا» و «مؤذی»).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۵۷ صفحه ۱۲۰ ژرف‌اندیشی

ـ با توجه به «نمادها» در «آدم آهنی و شاپرک»، برداشت شما از این داستان چیست؟

نمونه‌ی پاسخ: در این داستان «آدم آهنی» نماد قدرت سخت، خشونت و بی‌عاطفگی است و «شاپرک» نماد زیبایی، مهربانی، ظرافت و آزادی. داستان نشان می‌دهد که قدرت و سختی به‌تنهایی کافی نیست و مهربانی و عشق می‌تواند حتی دل آهنین را نرم کند و دگرگون سازد؛ پس باید قدر زیبایی‌ها و لطافت‌های اطراف خود را بدانیم و به آنها آسیب نرسانیم.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۵۸ صفحه ۱۲۲ جست‌وجو در متن

۱ـ پنج واژه با ویژگی‌های یادشده بیابید.

ـ واژه‌ای به معنای «مجبور کردن»:

ـ واژه‌ای از مصدر «آویختن»:

ـ واژه‌ای هم‌معنای «وفات، درگذشت»:

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

ـ واژه‌ای به معنای «دست‌کم»:

ـ واژه‌ای هم‌خانواده با «مطیع» (= فرمان‌بردار):

ویژگی	واژه
به معنای «مجبور کردن»	وادار کردن (وادار)
از مصدر «آویختن»	آویزان (آویخته، آویز)
هم‌معنای «وفات، درگذشت»	فوت (رحلت، مرگ)
به معنای «دست‌کم»	حداقل (لااقل)
هم‌خانواده با «مطیع»	اطاعت (مطیع و اطاعت از ریشه‌ی «طوع» هستند)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۵۹ صفحه ۱۲۲ جست‌وجو در متن

۲ـ دو واژه‌ی متضاد بیابید که در یک سطر از متن آمده باشند.

متضاد یعنی دو واژه با معنای ناسازگار؛ مانند «آغاز و پایان»، «زنده و مرده»، «شادی و غم»، «بالا و پایین»، «آسان و سخت». در متن درس، دو واژه‌ای را که در یک سطر در برابر هم آمده‌اند (مثلاً «زندگی» و «مرگ») بنویسید.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۶۰ صفحه ۱۲۲ جست‌وجو در متن

۳ـ یک شبه‌جمله پیدا کنید.

شبه‌جمله کلمه‌ای است که بیانگر حالت و احساس (شادی، تعجب، درد، تأسف و...) و جمله‌ی کوتاه است، مانند: **آفرین**، **افسوس**، **آه**، **ای وای**، **به‌به**.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۶۱ صفحه ۱۲۲ نوشتاری

۴ـ جفت واژه‌های هم‌معنا و هم‌خانواده را جدا کنید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

آغاز ـ ایمان ـ بلافاصله ـ پاسخ ـ پافشاری ـ پنهان ـ ترحیم ـ تغذیه ـ جواب ـ خشم ـ دل‌بستگی ـ سپاسگزار ـ سده ـ سماجت ـ شروع ـ عصبانی ـ علاقه ـ غذا ـ فوراً ـ قرن ـ کام‌یابی ـ گستردگی ـ متشکر ـ مخفی ـ مرحوم ـ مؤمن ـ موفقیت ـ وسعت.

جفت واژه‌های هم‌معنا

واژه	هم‌معنای آن
آغاز	شروع
بلافاصله	فوراً
پاسخ	جواب
پافشاری	سماجت
پنهان	مخفی
خشم	عصبانی
دل‌بستگی	علاقه
سپاسگزار	متشکر
سده	قرن
کام‌یابی	موفقیت
گستردگی	وسعت

جفت واژه‌های هم‌خانواده

واژه	هم‌خانواده‌ی آن
ایمان	مؤمن
ترحیم	مرحوم
تغذیه	غذا

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۶۲ صفحه ۱۲۳ نوشتاری

ـ معنای واژه‌ای را که زیرش خط کشیده‌ایم بنویسید.

خداوند... به همه‌ی آنهایی که حضور دارند، قدرت عنایت فرماید که بی‌حضور او به سوی آینده‌ی بهتر حرکت کنند.

واژه‌ی مورد نظر «**عنایت**» است؛ به معنای «لطف، توجه و بخشش». «قدرت عنایت فرماید» یعنی: قدرت ببخشد و لطف کند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۶۳ صفحه ۱۲۵ نوشتاری

ـ واژه‌های پایین دوبه‌دو یا سه‌به‌سه با یکدیگر هم‌معنایند؛ نیز میان آنها سه جفت واژه‌ی متضاد (ناساز) و دو جفت واژه‌ی هم‌خانواده می‌توان یافت. واژه‌های هم‌معنا، متضاد (ناساز) و هم‌خانواده را بیابید.

آسوده ـ آسیب ـ آغاز ـ آیین ـ آثنا ـ اذیت ـ اُسوه ـ اطاعت ـ اعجاب ـ افتاده ـ الگو ـ انتها ـ اندوهناک ـ انگار ـ بوم ـ بیزاری ـ بیم ـ بی‌نیاز ـ پیشه ـ پیمان ـ تاکنون ـ تدفین ـ ترس ـ تشنگی ـ تنفر ـ جاری ـ جلال ـ جوشش ـ خاک‌سپاری ـ خدشه ـ خشنودی ـ خشونت ـ درک ـ دریافت ـ دستپاچه ـ دین ـ رأفت ـ رستگاری ـ رضایت ـ روان ـ رهایی ـ سراسیمه ـ سرزمین ـ سرشناس ـ شغل ـ شکوه ـ شگفتی ـ عطش ـ عظمت ـ عهد ـ فارغ ـ فروتن ـ فوران ـ فهم ـ قرین ـ گویی ـ مجبور ـ محتاج ـ محزون ـ مژده ـ مشهور ـ مطیع ـ ملک ـ موذی ـ میان ـ نجات ـ نمونه ـ نوید ـ وادار ـ هراس ـ همراه ـ هنوز.

هم‌معناها

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گروه هم‌معنا	گروه هم‌معنا
آسوده، فارغ	آسیب، خدشه
آیین، دین	اَثنا، میان
اُسوه، الگو، نمونه	اعجاب، شگفتی
افتاده، فروتن	اندوهناک، محزون
انگار، گویی	بوم، سرزمین، ملک
بیزاری، تنفر	بیم، ترس، هراس
پیشه، شغل	پیمان، عهد
تاکنون، هنوز	تدفین، خاک‌سپاری
تشنگی، عطش	جاری، روان
جلال، شکوه، عظمت	جوشش، فوران
خشنودی، رضایت	درک، دریافت، فهم
دستپاچه، سراسیمه	رستگاری، رهایی، نجات
سرشناس، مشهور	قرین، همراه
مجبور، وادار	مژده، نوید

متضادها (ناسازها)

واژه	متضاد آن
آغاز	انتها
بی‌نیاز	محتاج
خشونت	رأفت

هم‌خانواده‌ها

واژه	هم‌خانواده‌ی آن
اطاعت	مطیع
اذیت	موذی

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۶۴ صفحه ۱۳۰ نوشتاری

۱ـ وزن دو شعر سیاوش را بر پایه‌ی «ت» و «تَن» بگویید. قالب شعر نخست چیست؟

در این نشانه‌گذاری، «ت» نماینده‌ی هجای کوتاه و «تَن» نماینده‌ی هجای بلند است.

- **شعر نخست** («جانا کلید املا هم‌خانواده‌هایند»): تَن تَن ت | تَن ت تَن تَن | تَن تَن ت | تَن ت تَن تَن (مفعولُ فاعلاتن مفعولُ فاعلاتن).
- **شعر دوم** («املا چو خطا کردم، بخشش ز بزرگان است»): تَن تَن ت | ت تَن تَن تَن | تَن تَن ت | ت تَن تَن تَن (مفعولُ مفاعیلن مفعولُ مفاعیلن).

قالب شعر نخست **مثنوی** است؛ زیرا هر بیت آن قافیه‌ی جداگانه دارد (هم‌خانواده‌هایند/مایند، قادر/ناصر، حسابست/حصارست و...).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۶۵ صفحه ۱۳۰ نوشتاری

۲ـ در شعر سیاوش، از بیت «گر سهل را بدانی، آسان شود سهولت / مسکن اگر نباشد، مشکل بود سکونت» دو معنا می‌توان برداشت کرد؛ این دو معنا چیست؟

1. **معنای ظاهری و عادی:** اگر «سهل» (آسان) را بدانی، «سهولت» (آسانی) برایت فراهم می‌شود؛ و اگر مسکن (خانه) نداشته باشی، سکونت و زندگی کردن دشوار است.
2. **معنای املایی:** اگر بدانی «سهل» و «سهولت» هم‌خانواده‌اند، نوشتن «سهولت» (با «س» و «ه») آسان می‌شود؛ و اگر ندانی «مسکن» با «سکونت» هم‌خانواده است (هر دو از ریشه‌ی «سکن»)، املای «سکونت» (با «س») دشوار می‌شود. یعنی دانستن هم‌خانواده‌ها به درست‌نویسی کمک می‌کند.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۶۶ صفحه ۱۳۰ نوشتاری

۳ـ اختلاف املایی جفت واژه‌های «هرَم» و «حرَم» یا «اساس» و «اثاث» مانند کدام جفت واژه‌ها در شعر سیاوش است؟

در هر دو جفتِ پرسش، دو واژه فقط در یک حرف با هم تفاوت دارند و آن دو حرف یک‌صدا هستند (ه/ح و س/ث)؛ ولی معنا و املایشان فرق دارد. مانند جفت‌های شعر سیاوش:

- **صواب و ثواب** (ص / ث)
- **سلاح و صلاح** (س / ص)
- **حیاط و حیات** (ط / ت)

- **فراغ و فراق** (غ / ق)

نزدیک‌ترین نمونه به «اساس و اثاث» (س/ث): «صواب و ثواب» و «سلاح و صلاح»؛ و به «هرم و حرم» (ه/ح): «حیاط و حیات».

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۶۷ صفحه ۱۳۲ جست‌وجو در متن

۱ـ سه تشبیه در شعر پیدا کنید.

تشبیه یعنی همانند کردن چیزی به چیز دیگر (مشبه، مشبه‌به و ادات). در شعر نیایش تشبیه‌هایی مانند «چراغ هدایت»، «راه حق»، «ظلمت گمراهی» که در آنها هدایت به چراغ و گمراهی به تاریکی مانند شده یا بیت‌هایی با «چو / مانند» را می‌توان یافت؛ برای نمونه: «دل» به «چراغ» (که خدا باید آن را برافروزد) تشبیه شده است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۶۸ صفحه ۱۳۲ جست‌وجو در متن

۲ـ بیتی بیابید که در آن «تضاد» به کار رفته باشد.

تضاد یعنی آوردن دو واژه‌ی متضاد در یک بیت. بیتی را بنویسید که در آن واژه‌هایی مانند «روشنی / تاریکی»، «راه / بیراه» یا «ظلمت / نور» کنار هم آمده باشد؛ در شعر نیایش، «برفروزان» (روشن کن) در برابر «افتادن از راه و گمراهی» این مفهوم را می‌رساند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۶۹ صفحه ۱۳۲ نوشتاری

۱ـ شکل سامان‌یافته‌ی بیت دوم را بنویسید.

یعنی ترتیب کلمات بیت را به شکل جمله‌ی عادی و نثر (نهاد، مفعول، فعل) برگردانید: ضمیر و منادا را در آغاز بگذارید و فعل را در پایان؛ مثلاً «خدایا، مرا از درگاه خود مران و دلم را روشن کن». (جمله‌ها بر پایه‌ی معنی‌های واژه‌نامه‌ی صفحه‌ی ۱۳۱ نوشته شد.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۷۰ صفحه ۱۳۲ ژرف‌اندیشی

۲ـ مقصود از «این بوم» چیست؟

«بوم» به معنای سرزمین و جا است. مقصود از «این بوم» **سرزمین ما، یعنی ایران** (یا همین جهان/زمین ما) است که شاعر برای آبادی و سرافرازی آن دعا می‌کند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۷۱ صفحه ۱۳۲ ژرف‌اندیشی

۱ـ چرا شاعر در بیت پنجم به جای «از دست می‌روم» (فعل مضارع یا اکنون) یا «از دست خواهم رفت» (فعل آینده)، از «از دست رفتم» (فعل گذشته) بهره گرفته است؟

شاعر با آوردن فعل گذشته نشان می‌دهد که اگر یاری و هدایت خداوند نباشد، نابودی او **قطعی و حتمی** است؛ گویی همین حالا اتفاق افتاده است. این کار به سخن او تأکید، شدت نیاز و درماندگی می‌بخشد (به آن «ماضی در معنای آینده‌ی قطعی» می‌گویند).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۷۲ صفحه ۱۳۲ ژرف‌اندیشی

۲ـ بین جمله‌های زیر ـ که برگرفته از دعاهای معروف است ـ و بیت‌های «نیایش» چه ارتباط معنایی می‌بینید؟

ـ اللّهمَّ غَیِّر سوءَ حالِنا بِحُسنِ حالِک (دعای ماه مبارک رمضان)

ـ و اجعَل لِسانی بِذِکرِکَ لَهِجاً (دعای کمیل)

ـ و لاتَرُدَّنی مِن سَنِیِّ مَواهِبِکَ خائِباً (دعای صباح)

- معنای جمله‌ها: «خدایا، بدی حال ما را با خوبی حال خودت دگرگون کن»؛ «زبانم را به یاد خودت گویا و شیفته گردان»؛ «مرا از بخشش‌های بلند و ارجمندت ناامید بازنگردان».
- ارتباط: در شعر نیز شاعر از خدا می‌خواهد او را از درگاهش نراند («مران»)، دلش را با نور هدایت روشن کند («برفروزان») و او را از گمراهی برهاند؛ در دعاها هم بنده همین‌ها را می‌خواهد: دگرگونی حال به بهتر، یاد خدا بر زبان و ناامید نشدن از لطف او.
- پس مفهوم مشترک: نیاز بنده به خدا، طلب هدایت و بهبود حال، و امید به بخشش و رحمت الهی.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت